Lek en Huibert Kroniek

Nieuwsbrief
> pagina 30-31

Buurtschap Kortenhoeven
> pagina 3-14

Drinkwater (4)
> pagina 18-25

Bescheiden weg voor bescheiden man
> pagina 16-17

22ste jaargang nr. 1, februari 2020

Periodiek van de Vereniging Historisch Lexmond en Hei- en Boeicop

VERENIGING HISTORISCH LEXMOND EN HEI- EN BOEICOP
Opgericht 14 oktober 1998

Beschermheer:
Dr. M. Bijleveld van Lexmond

Bestuur:
R.A. Hendriks, voorzitter
L.P. Kleppe, vice-voorzitter
J. de Jong, penningmeester
M.J. van de Graaf
J.A. Schaafsma
A. de Wit
A. van der Zouwen

Secretariaat:
info@vhlhb.nl

Ledenadministratie:
A. van der Zouwen
Zuidernes 50
4128 CZ Lexmond
0347-342029
leden@vhlhb.nl

Redactie
Lek en Huibert Kroniek:
R.A . Hendriks
Hei- en Boeicopseweg 116
4126 RL Hei- en Boeicop
kroniek@vhlhb.nl

Historium:
Kortenhoevenseweg 28
4128 CR Lexmond

Contributie 2020:
Leden € 20,00
Steunleden € 6,00
Buitenleden € 26,00
Rekeningnummer:
NL49 RABO 0336 0325 87

ISSN: 2589-3734

www.vhlhb.nl
www.facebook.com/vhlh20

Van het bestuur

Ronnie Hendriks

Onze vereniging beschikt met het Historium over een mooi en functioneel onderkomen. Het is de plek waar we lezingen houden, vergaderen en bezoekers ontvangen. Met enige regelmaat zijn er tentoonstellingen te zien en onze bibliotheek biedt een schat aan historische informatie. Elke woensdagmiddag zijn we open om leden en andere geïnteresseerden de kans te geven te neuzen in de boeken, oude kronieken, tijdschriften van collega-verenigingen, krantenknipsels of in de groeiende collectie familiedrukwerk. Steeds meer mensen vinden hun weg naar het Historium. Daar zijn we blij mee en stiekem een beetje trots op.

Maar er hangt ook een schaduw over het Historium. Wij zouden graag ons gebouw willen inrichten met een permanente expositie van alle historische voorwerpen die in de loop der jaren zijn vergaard. Ook willen we vaker open zijn en meer activiteiten ontplooien. Denkt u bijvoorbeeld aan een onderwijsproject over de geschiedenis van onze dorpen. De ideeën zijn er en de wil is er, maar toch maken we even een pas op de plaats. Om twee redenen:

- Al voor de opening in juni 2018 heeft onze vereniging plannen gepresenteerd om het Historium energieneutraal te maken. Het gebouw is niet geïsoleerd en niet comfortabel te verwarmen. Ons doel is warmtepompen te plaatsen en energie op te wekken via zonnepanelen. Dat vergt een behoorlijke investering die we grotendeels met een lening kunnen dekken. We steken liever ons geld in de afbetaling van die lening, dan aan het warmhouden van de mussen.

Voor deze energietransitie hebben we de hulp van de gemeente nodig. Juist toen we, na een tijdrovende voorbereiding, dachten dat alles in kannen en kruiken was, kregen we het teleurstellende bericht dat de gemeente het plan heeft uitgesteld. Tot wanneer en waarom weten we niet.

- Het bestuur telt nog zeven personen en de verwachting is dat enkele leden over niet al te lange tijd hun functie, na heel veel jaren inzet, zullen neerleggen. We zijn daarom hard op zoek naar versterking van het bestuur en ook naar nieuwe vrijwilligers. Hulp is broodnodig om het bestaande klussen te klaren en om nieuwe plannen uit te voeren. Uit eigen ervaring kunnen wij u zeggen dat het leuk en bevredigend werk is. Heeft u belangstelling of wilt u meer weten? Stuur dan een mailtje naar info@vhlhb.nl, bel met een van de bestuursleden of trek ons bij een volgende bijeenkomst even aan de jas!

Buurtschap Kortenhoeven

Peter Veen

Inleiding

Vanaf het midden van de 17de eeuw is het mogelijk de geschiedenis van het buurtschap Kortenhoeven in beeld te brengen. In het Oud-Archief Lexmond werden twee lijsten van bewoners aangetroffen uit de 17de en de 18de eeuw. Vanaf de 19de eeuw kunnen we beschikken over uitgebreide informatie uit het kadastrale archief van de voormalige gemeente Lexmond. Deze drie informatiebronnen vormen de basis van dit verhaal.
We beginnen echter met een overzicht van het ontstaan van Kortenhoeven in de middeleeuwen rond het jaar 1000. De eerste bewoners van het buurtschap stonden voor de taak om een nat veenmoeras te ontginnen. Het verhaal daarover heeft een nieuwe impuls gekregen door de laatste publicaties over het ontstaan van de Lek.[1] Hoewel de versterkte huizen Killesteyn en Bolswaard historisch gezien tot het buurtschap Kortenhoeven worden gerekend, wordt in deze bijdrage slechts zijdelings ingegaan op de bewoners van deze huizen. Alleen de geschiedenis van de binnendijkse boerderij van Killesteyn zal in beeld komen.[2]
De eerste ontginners moesten een uitgestrekt moeras ontginnen tussen de Lek en een lokaal veenstroompje dat als een voorloper van de Zederik kan worden beschouwd. Het toen ontstane landschap is nog steeds zichtbaar anno 2019.

Het ontstaan van een rivierenlandschap

De geschiedenis van het buurtschap Kortenhoeven is nauw verbonden met de geschiedenis van de Lek. Onder invloed van een langzame verzanding van de oude Rijnmond bij Katwijk werd de afvoer van het Rijnwater door de Oude Rijn steeds meer belemmerd met als gevolg dat de oude Linschotenstroom nabij Vianen rond het jaar 750 na Chr. door haar stroomrug brak. De Lek ontstond, zoals we die nu nog kennen. De Lek werd vanaf dat moment een belangrijke rivier voor de afvoer van het Rijnwater.
De doorbraak had tot gevolg dat veel zand en grind werd meegevoerd vanuit de Linschotenstroom. Met dit zand en grind bouwde de Lek een nieuwe oeverwal op in de omgeving van Lexmond. De rivier creëerde een rivierbed van zo'n kilometer breed, waarin zij al kronkelend haar weg kon zoeken. Zo ontstond een slingerend meanderpatroon met binnen- en buitenbochten.
De eerste bewoners van Lexmond vestigden zich aan een buitenbocht op een plek waar de oeverwal al breed en hoog was. In de tijd van die vestiging, rond het jaar 1000, was de rivier dus nog volop in ontwikkeling. Door de hoge rivierafvoeren in die periode werden de meanderbochten ook steeds groter.

[1] Berendsen, H., 2002
[2] Van Zijderveld, 2013, Van Zijderveld, 2016

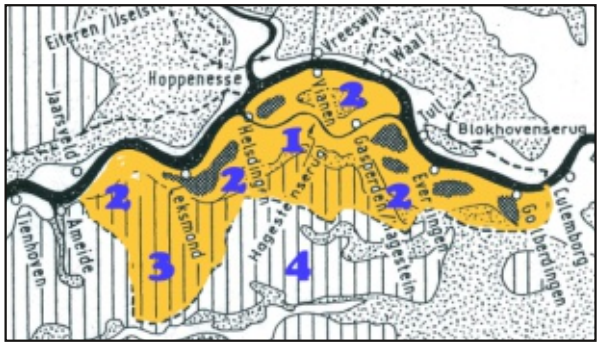

***Afbeelding 1:** Bezittingen van de Utrechtse kapittels Dom en Oudmunster op de oever ten zuiden van de Lek (bron: Hendrickx, 1980).*
Legenda: wit = stroomruggrond; donker = rivier en oevergronden; verticaal gestreept = klei op veen; gestippeld = komklei; geel = uitgiftegebied kapittels tussen Everdingen en Lexmond; nummers = fases van de ontginningsperiode

Een oorkonde uit 944

In een oorkonde van 17 juli 944 werden de Utrechtse kapittels van Dom en Oudmunster door de Duitse koning Otto I begiftigd met al zijn goederen *in pago Lacke et Isla*, in de gouw Lek en IJssel (afbeelding 1). Hoewel de oorkonde geen informatie geeft over de precieze begrenzing van de gift is toch wel duidelijk dat de strook grond langs de Lek tussen Everdingen en Lexmond tot deze schenking kan worden gerekend. Door deze schenking beschikten de beide kapittels ook over het wildernisregaal, het koninklijke recht om woeste gronden te ontginnen en daarop belasting (tienden) te heffen. De eerste ontginningen bij Helsdingen en Everdingen waren al voor het jaar 1000 tot stand gekomen (fase 1).[3] De nederzettingsnamen Helsdingen en Everdingen dateren ook van voor het jaar 1000.[4]
In de 11de eeuw ving de ontginning van Kortenhoeven en Achthoven aan (fase 2). Achthoven was de laatste ontginning die onder leiding van de beide kapittels werd uitgevoerd. De ontginning van Lakerveld (fase 3) en grootschalige cope-ontginningen van Bolgarijen, Heicop en Boeicop (fase 4) werden niet meer door de kapittels uitgevoerd maar vanwege de Utrechtse bisschop zelf. De ontginning van Kortenhoeven zal dus onder de leiding van beide kapittels zijn uitgevoerd.

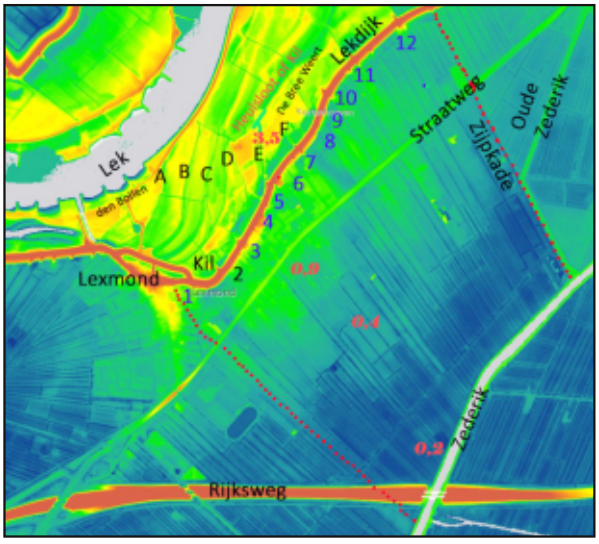

***Afbeelding 2:** Hoogtekaart van het ontginningsblok Kortenhoeven. De hoogte verloopt van rood naar blauw. De rode getallen geven de hoogte in NAP aan. De letters A t/m F duiden op de restgeulen.*

De vestiging van de eerste boeren

Om te overleven zochten de eerste ontginners een hoge plaats voor hun huizen. Voor Kortenhoeven was dat geen eenvoudige opgave, want de Lek was rond het jaar 1100 nog volop bezig een meanderbocht uit te bouwen. De hoogtekaart uit het Algemene Hoogtebestand van Nederland (AHN) van Kortenhoeven en omgeving geeft een beeld hoe de meandervorming bij Kortenhoeven zich in de tijd ontwikkelde (afbeelding 2). Op de hoogtekaart zijn met de letters A tot en met F de oude restgeulen aangegeven die nog steeds in het huidige uiterwaardenlandschap kunnen worden herkend. Waarschijnlijk gaat het om zes perioden met een extreem hoge waterafvoer, waarbij de meanderbocht steeds meer naar buiten werd verlegd.
De ontginners kozen voor een locatie ten oosten van de huidige Heulsloot of Kil op een hoger plateau. In de voorafgaande periode was de rivier reeds gevorderd met een meanderbocht tot aan restgeul D op afbeelding 2. De ontginners bouwden hun huizen langs deze bocht en vanuit deze basis kon de ontginning worden

[3] De Boer en Pons, 1960
[4] Henderikx, 1987

Afbeelding 3: ***Kaarte van de uyterweerden gelegen tussen Hagesteyn en Lexmond, W. Kamp, 1740***

aangepakt. Maar meander D zou niet het einde blijken te zijn, want de restgeulen E en F wijzen uit dat de meandervorming nog niet was afgesloten. De oude woonplaats langs de Heulsloot moest zelfs worden verlaten.[5]
Waarschijnlijk vond deze verhuizing plaats tijdens de aanleg van de rivierdijk in de 13de eeuw. De eerste bewoners hebben dus maar ongeveer 200 jaar op de oude woonplaats gewoond.
Op de kadastrale kaart uit 1832 lopen de oude ontginningsgrenzen nog steeds door tot in de uiterwaard (afbeelding 4). Op een kaart uit 1553 werd een flinke meander ingetekend in de buitenbocht van de Lek bij Lexmond. De hoofdtak stroomde links om de Bollen (= Bolswaard). De uiterwaard langs Kortenhoeven werd aangeduid met De Bree Weert (afbeelding 2). Maar in 1726 tekende Abel de Vries een brede stroom aan de rechterkant van de Bolswaard.[6] De rivier moet dus in de periode 1550-1720 door de meander zijn heen gebroken. Van Zijderveld geeft aan dat de oude loop in 1617 kon worden afgedamd.[6]
Waarschijnlijk was de oude meander toen al verzand door een lagere afvoer van rivierwater en de invloed van de eb-vloed-werking. Interessant is ook een kaart uit 1740 van de uiterwaarden tussen Vianen en Lexmond (afbeelding 3). Waarschijnlijk heeft deze kaart te maken met de kleiwinning door de verschillende steenovens die nauwkeurig op de kaart werden aangegeven. De zone tussen de Heulsloot en de Lekdijk werd wit gelaten omdat deze strook een onderdeel was van de zandige oeverwal en een onderdeel was van het oude ontginningsblok van Kortenhoeven.

Ontginning van Kortenhoeven nader bekeken
Het ontginningsblok Kortenhoeven werd aan de oostzijde begrensd door de ontginningen van Bloemendaal en Ganzenkamp, die vanuit het buurtschap Helsdingen waren ontgonnen. Ze werden afgesloten met een waterkerende achterkade, de Zijpkade. Aan de westkant van het ontginningsblok Kortenhoeven werd de nederzetting Lexmond gevestigd op een oeverwal nabij de monding van de Laak. De ontginning werd aan de achterzijde begrensd door de eigendomsgrens van het kapittelgebied. De Zederik werd in een later stadium op die grens aangelegd toen de afwatering vanuit Vianen via de Gaasp onmogelijk was geworden.

[5] Zie ook Van Zijderveld, 1997
[6] De Vries, 1727

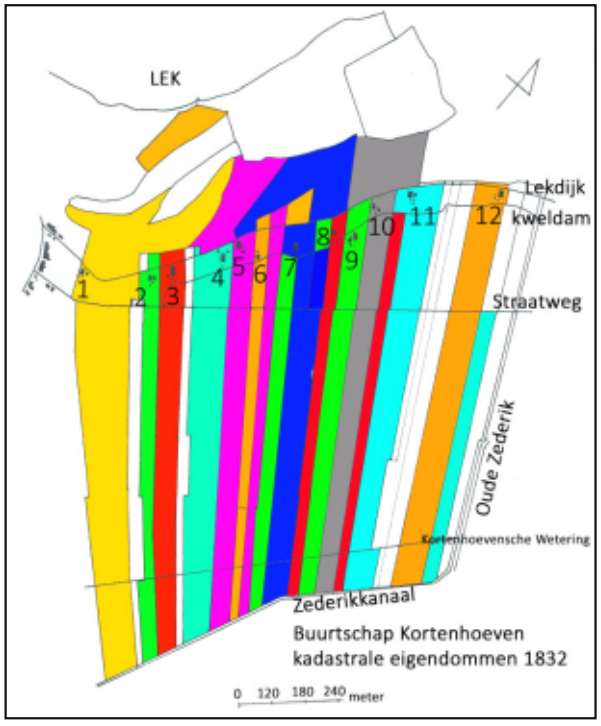

***Afbeelding 4:** Eigendommen van de hoeven binnen het ontginningsblok Kortenhoeven in 1832 (bron: Kadaster Apeldoorn) Zie voor toelichting cijfers tabel 3.*

Aan de noordzijde vormde de rij boerderijen langs de Heulsloot de grens van het blok. Het ontginningsblok kreeg een opmerkelijke maat omdat de ontginningsbasis langs de Heulsloot wel 1.800 meter breed was, terwijl de achterzijde langs de Zederik slechts 1.300 meter breed was. Hier moesten landmeters aan te pas komen om iedere ontginner zijn volle pond te geven en er ontstond een gérende verkaveling.
In totaal was het blok Kortenhoeven 255 ha groot in de oorspronkelijke maatvoering vanaf de Heulsloot. Na de aanleg van de rivierdijk restte nog 210 ha (tabel 3). Dus ongeveer 20 procent van de oppervlakte raakte buitendijks in de middeleeuwen. Bij de ontginning werd het systeem van een slagenverkaveling met lange rechte sloten op de grenzen van de eigendommen toegepast om iedere ontginner zijn volle pond te geven.
Er waren waarschijnlijk veertien ontginners betrokken bij het ontginnen van het gebied, die elk een slag kregen toegewezen van de kapittels. Er werden dus ook in deze eerste fase veertien boerderijen gebouwd. In de 19de eeuw is het aantal boerderijen teruggelopen tot twaalf stuks. Zo weten we dat de boerderij van het Manhuis te Vianen in de 18de eeuw werd afgebroken. Buitendijks was er op Killesteyn nog een boerderij maar deze zal zijn gronden buitendijks hebben gehad.
Alle veertien boerderijen konden toen beschikken over 18 ha per bedrijf. Dat was ruim boven de norm van een hoeve-maat van 16 morgens (= 13,6 ha), die standaard werd aangehouden bij veenontginningen.
Als naam voor het buurtschap wordt thans de naam Kortenhoeven gebruikt. De oude familienaam luidde 'Cortenoever'. Deze naam duidt op een verkorting van de oever door de afslag van de rivier.

De bewoners voor 1700

Oude gegevens over beleningen op Kortenhoeven treffen we aan in het leenregister van het Viaanse Leenhof.[7] In 1523 werd Gilles van Kronenburg beleend met een hoeve. De helft van de hoeve werd vervolgens verhuurd

Naam	Personen	Koeyen
De weduwe van Claes [Gosens] Aerts	5	8
Jan Hermens [Pas]	5	8
Jan Claesz [Cortenoever]	7	8
Hermen de Vlasboer	5	2
Willem Tonisz Nijenboer	7	8
Neeltgen [Teunisse] wed. Gerrit Aerts	3	4
Willem Jans [de Wit]	3	
Henrick Hermens [Bronkhorst]	5	8
Tonis Jacobsen [Hardenbol]	4	3
Evert Prins soons (?)	4	3
Henrick Gijsberts [Speltenburgh]	5	7
Willem Jacobsen de Montenegro	7	10
De weduwe van [Cornelis Jansen] Prins	6	7
Cornelis Noordeloos	6	7
Jan de Schipper	4	3
Jasper (?) van Royen	5	16
Monsieur Gerobulus	6	
Totaal: 17 gezinnen	87	102
Totaal Lexmond	772	343

***Tabel 1:** Lijste van personen ende koeyen onder Leqmont bij gissinge genomen in den jaer 1669 onderdeel Cortenoever bron: Oud Archief Lexmond nr. 94*

[7] Kort, 1985

voor 56 pond, een ton appels, 4 kapoenen en een mud haver. Een hoeve, genaamd 'de Gemene hoeve', werd al in 1392 beleend aan Hubert van Bloemendaal. Een grote hoeve op Kortenhoeven van 22 morgen en 1,5 hont en in de hoefslag (binnendijks) 16 morgen, was in 1545 beleend aan Gerard van Spaarnwoude, baljuw van Brederode. In 1542 werd de hoeve gebruikt door Pieter Jansz Spruit. Waarschijnlijk gaat het hier om de latere Spruytenhoeve (met dezelfde familienaam). Een andere halve hoeve (8 morgen) werd in de 14de en de 15de eeuw beleend door de families Zweder van Voorn en Willem van Brakel. Er werd nog een huis beleend. Op zijn minst 5 hoeven werden beleend door het Leenhof in Vianen met daarnaast nog een aantal losse percelen land. De oorspronkelijke rechten van de beide kapittels waren in de 15de eeuw dus al voor een behoorlijk deel overgaan op de heren van Vianen, met name de Brederodes; het leenhof regelde hun zaken en legden die vast.

Op de '*lijste van personen ende koeyen onder Leqmont bij gissinge genomen in den jaer 1669*' worden zeventien huishoudens vermeld (tabel 1). Het aantal koeien geeft op zich geen beeld van de aard van de bedrijven, omdat akkerbouw niet meegenomen is in de tabel. Waarschijnlijk zijn de drie laatste namen gekoppeld aan de huizen Killesteyn en De Bolswaard.[8] Blijven er in totaal dus veertien gezinnen over. De herkomst van meerdere namen is niet eenvoudig te achterhalen omdat een familienaam ontbreekt. Willem Jacobse de Montenegro komt uit een steenbakkersfamilie. In het Oud Rechterlijk Archief van Lexmond staan meerdere personen opgetekend die zitting hadden in het college van schout en schepenen. In de periode 1660-1700 staan vermeld voor Kortenhoeven: Jan Claesz [Cortenoever], Henrick Gijsberts [Speltenburgh], Cornelis Jansen Prins, Cornelis van Noordeloos, Henrick Hermens [Bronkhorst] en Adriaen Jansz van Maurick.

De bewoners uit de 18de eeuw

Een kleine eeuw later, in 1730, werd in het register op de '*Verpondingen op de huysen tot dese opschrijvinge gequalifiseert*' een nauwkeurige beschrijving opgemaakt van alle onroerende bezittingen voor het heffen van belasting op bebouwde eigendommen (tabel 2). Het gaat weer om veertien huishoudens/bezitters. De laatste drie adressen hebben betrekking op Killesteyn en De Bolswaard. De families Cortenoever, Pas, Speltenburg, de Jongh, de Bruyn, van Maurik en Nijenboer waren lokale boerenfamilies op Kortenhoeven. Verschillende families hadden al lange tijd een hofstede op Kortenhoeven in bezit.

Nummer	Omschrijving
112	De weduwe van Jan Aelbertsz [Cortenoever = Maagje Cornelis Noordeloos] heeft een bouwhuys met een bergh waarbij gebruikt wert 16 mergen lant; blijft onverhuert
113	De weduwe van Cornelis Pas heeft een bouwhuys staende op 8 mergen lants toebehoorende Manhuis te Vianen
114	Cornelis Jansz [Cortenoever] en Ernst van den Bergh in gemeenschap bouwhuys en 2 bergen en schuer, 12 mergen lants gebruikt bij Cornelis Janszen door hem bewoont
115	Ernst van den Bergh nogh een bouwhuys, bergh, schuer met 3 mergen, Hendrik Veen huerder
116	Gerrit Hendericksz de Jongh gebruykt eygen een bouwhuys, 2 bergen, schuer, 17 mergen, 3 hont lants
117	Isaak Cronström heeft bouwhuys, 2 bergen, schuertje, 12 mergen lants verhuert aen Cornelis Jansz Cortenoever
118	Thonis de Jongh bewoont en gebruykt een eygen bouwhuysje met 4 mergen, 2 hont lants
119	Het weeskint van Van der Kluys heeft een bouwhuys, 2 bergen, schuer, onverhuert en blijft ledigh staan
120	Arien Handriksz [Speltenburg] bouwhuys, 7 mergen lants self in gebruyk, huysinge verhuert aen Aert de With
121	Weduwe Thonis Thonisz huysinge staende op gront van 't Capittel ten Dom tot Utrecht
122	Peter Dirksz [kleinkind van Henrick Gerrits [Speltenburg] bouwhuys, 2 bergen, schuer, 16 mergen min een quart hont lants en is verhuert Jan den Braven
123	De erfgenamen Wevelingshoven bouwhuys, 2 bergen, schuer, 20 mergen 3 hont lants is verhuert aen Ary Jansz Laekervelt
124	Arien Hendriksz [Speltenburg] bewoont en bezit bouwhys, 2 bergen, schuer, 12 mergen eygen lants
125	Cornelis Jansz [Cortenoever] bewoont en gebruikt eygen bouwhuys, 2 bergen, schuer, 18 mergen eygen lant
126	Killestijns huysinge weduwe Brinkman en Willem Ramot in gemeenschap en is verhuert aan de heer Pijll voor 145-1-0 af de boomgaard 12 gld
127	Nogh een bouwhuyse Killesteyn, 2 bergen, schuer, 35 mergen en is verhuert aan de weduwe van Andries Willemsz de Bruyn
128	Boltsweert huysinge, koetshuys, bouwhuys etc is vervallen en blijft onbewoond, 20 mergen lants

***Tabel 2:** Verpondingen op de huysen tot dese opschrijvinge gequalifiseert onderdeel Cortenoever (1730) bron: Oud-Archief Lexmond nr. 53 (1 Rijnlandse morgen = 0,85 ha en 1 Rijnlandse hont= 0,14 ha)*

[8] Van Zijderveld, 2013

Nummer van de hoeve	Kadastrale nummer	Huisnummer Korten-hoevendijk	Eigenaar in 1832	Nummer kadastrale legger	Oppervlak op Kortenhoeven in ha	Oppervlak elders in Lexmond in ha	Totaal in ha
1	B 494	4	Nevina Verheij wed Joh. Ramoth	500	23,9	17,9	41,4
2	B 511	5	Catharina de Jong, wed Cornelis Veen	86	7,8	6	13,8
3	B 520	7	Maaijke Bor wed. Arie den Hartogh	24	5,6	22,4	28
4	B 532	8	Jan Veen jr	200	20,6	40,4	61
5	B 536	9	Willem Kersbergen	95	19,9	4,7	24,6
6	B 544	10	Anna Kruijff wed Jac. Middelkoop	117	3,1		3,1
7	B 555	11	Floris Bikker	18	14,4	7	21,4
8	B 562	12	Hermen Veen	197	6,1	1,2	7,3
9	B 570	13	Anna Kruijff wed Jac. Middelkoop	117	21,3	27,9	49,2
10	B 579	16	Neeltje Jongkind, wed Joh. Slingerland	360	15,8		15,8
11	B 593	17A	Willemijntje van Os wed Teunis van Dieren	316	18,5	22,7	41,2
12	B 618	18A	Willem Wansleven	223	15,6	2,4	18
			Subtotal		172,6	152,6	325,2
			Niet-ingekleurde eigendommen				
			Klaas Buysert, Leerdam		5,7		
			Jan van Koutrik, Lexmond		3,1		
			Jacob Klijn, Lexmond		6,4		
			David Welle, Lexmond		0,2		
			Hendrik van de Poel, Ameide		3		
			Deliana Breijer, wed Cornelis van Steenis		4		
			Baron Heereman		7,2		
			Manhuis Vianen		7,5		
			Totaal blok Kortenhoeven		209,7		

***Tabel 3:** Eigenaren van boerderijen en land op basis van kadastrale gegevens uit 1832 voor grond binnen en buiten Kortenhoeven. Bron: Kadaster, Apeldoorn*

Opvallend is dat behalve de lokale families er ook grondbezit is van uitheemsen: Isaak Cronström en de erfgenamen van Van Wevelinghoven. Baron Cronström (1661-1751) was een Zweedse generaal in het Staatse leger van de Nederlanden. Hij nam deel aan diverse oorlogen en veldslagen tijdens de Spaanse Successieoorlog. Het is mogelijk dat zijn bezit op Kortenhoeven afkomstig was van zijn vrouw Trajectina A.E. van Tuyll van Serooskerken, maar zeker is dat niet. In 1748 liet hij een *estimatie* doen van zekere hofstede met 12 morgen land op Kortenhoeven (De Bruin, 2014). Hij zal toen, gezien zijn leeftijd, het plan hebben gehad om zijn bezit te verkopen. De familie van Wevelinghoven behoort tot de oeradel van Duitsland en had zijn thuisbasis in het stadje Wevelinghoven ten westen van Düsseldorf. Een tak van dit geslacht vestigde zich aan het eind van de 16de eeuw in Gorcum. Hendrick Balthasar van Wevelinghoven werd heer van Honswijck (1665-1714). In 1762 verkocht Jan Anthony van Wevelinckhoven (chic) een hofstede met 16 morgen land op Kortenhoeven aan Jan Kleijn.

Leendert Claes van der Kluys was meester-timmerman in Lexmond en getrouwd met Jannette Adriaens van Mourick. Door meerdere erfenissen van zijn vrouws kant verwierf hij nogal wat grondbezit, waaronder een boerderij op Kortenhoeven met land, dat rond 1730 klaarblijkelijk niet in gebruik was en dus ook geen belasting kon opbrengen. Een andere opvallende eigenaar was Ernst van den Bergh die getrouwd was met Elisabeth van der Pauls. Haar vader was Frederik van der Pauls, die getrouwd was met Adriaentje Blommendael. Adriaentje was eerder getrouwd met Willem Jacobus de Montenegro. Beide heren waren van beroep steenbakker, dus waarschijnlijk heeft Frederik de steenbakkerij van zijn schoonvader overgenomen. Ook de boerderij op Kortenhoeven kwam uit de erfenis via zijn vrouw.

Hendrik en Jan de Jong[h] verkochten in 1763 hun hofstede met land "*strekkende van de Kil tot agter in de diepte van de Zederik, belend ten oosten Domeinen buiten- en Arie van Maurik binnendijks, ten westen Leonardus van der Kluys buyten en erfgenamen generaal Cronström binnendijx*"[9] De openbare verkoop werd afgeslagen op fl.2.020 ten gunste van notaris George Johannis Hammius uit Vianen. De

[9] De Bruin, 2014

Nr. 2: Boerderij Kortenhoevendijk 5, eigenaar weduwe Cornelis Veen, van oorsprong 16de of vroeg 17de eeuwse boerderij, situatie 2008

hofstede werd vervolgens rond 1800 verkocht aan Jacob Middelkoop die getrouwd was met Anna Kruijff.

De bewoners uit de 19de eeuw

Vanaf 1832 is een kadastraal archief beschikbaar, waarin alle onroerende goederen werden opgetekend (zie tabel 3 en afbeelding 4). In dat jaar werden twaalf huishoudens vermeld. Bijna alle boeren hebben ook bezittingen buiten het ontginningsblok van Kortenhoeven. Bij sommige eigenaren is het bezit buiten het blok zelfs dominant: zie bezittingen van Arie den Hartogh en Jan Veen sr/ jr. (tabel 3) De omvang van de binnendijkse boerenbedrijven verschilde van 6,1 ha tot ruim 20 ha (hoeve nr. 6 was geen boerenbedrijf).

Het valt op dat alle boerderijen nog een volledige slag tot aan het Zederikkanaal hebben behouden. Binnen het ontginningsblok hebben ook 'buitenbezitters' bezittingen met in totaal 37 ha (= 18 procent). Onder de buitenbezitters vallen vooral op het Manhuis van Vianen (ondersteuning hulpbehoevende mannen) en de bezittingen van Baron Heereman, die waarschijnlijk teruggaan op bezittingen van de Vicarie van Sint Jan de Doper van de parochiekerk van Vianen. Na de Reformatie zijn deze eigendommen meestal verkocht en in dit geval heeft de familie Heereman tot Zuydwijck de eigendomsrechten verworven. Het Manhuis van Vianen werd al in de 16de eeuw genoemd als een grondbezitter en in 1730 had het Manhuis een bouwhuis met 8 morgen land in bezit. Het bouwhuis zal dus later zijn afgebroken.

De geschiedenis van de boerderijen zal in het kort worden beschreven over de periode 1832 tot het midden van de 20ste eeuw (zie afbeelding 4 en tabel 3).

- Boerderij nr 1: Johannes Ramoth was in 1825 overleden en zijn echtgenote Nevina Verheij, afkomstig uit Jaarsveld, overleed in 1850. De boerderij met het land kwam in 1853 in bezit van notaris/burgemeester Gerrit Boddé uit Meerkerk. Hij was getrouwd met Anna I.C.Verheij uit Brielle. Boddé liet in 1858 de oude boerderij afbreken en bouwde een vervanger langs de Kortenhoevenseweg. Zijn zoon Diederik S.Boddé kreeg het goed van zijn vader. Het goed had een omvang van 9,4 ha. In 1922 vond weer een boedelscheiding plaats en kreeg Elisabeth H.F.Boddé, die getrouwd was met ds Adrianus Teunis Vink, de boerderij met 13 ha grond. Het goed bleef binnen de familie Vink. Eén van de eigenaren was Jasper Vink (1902-1995), directeur van de Rijksdienst voor het Nationale Plan.
- Boerderij nr.2: de moeder van Cornelis Veen was Maagje Cortenoever en haar vader was Cornelis Jansz Cortenoever. Deze familie was al in de 16de eeuw woonachtig op Kortenhoeven. Cornelis Veen overleed in 1821 en zijn vrouw Catharina de Jong, geboren op de 'beutenmolen' van Jaarsveld, nam het bedrijf

Nr. 4: Boerderij Kortenhoevendijk 8, eigenaar Jan Veen in 1832, herbouwd in 1915, situatie 2008

over. In 1849 nam zoon Hendrik Veen de boerderij over. In 1901 verkocht hij de boerderij aan Adriaan Verhoef. De boerderij verloor zijn agrarische functie en in 1907 werd de bestemming gewijzigd. Uiteindelijk werd in 1947 Ernst Spek, loonsproeier en fruithandelaar, de eigenaar van de hoeve.

- Boerderij nr.3: De moeder van Arie den Hartogh was Teuntje Speltenburg. Haar vader was Arien Hendrikse Speltenburg. Hij had huis Killesteyn in erfpacht in 1735. Deze familie woonde ook al in de 16de eeuw op Kortenhoeven. Arie den Hartogh was overleden in 1819 en zijn vrouw Maaike Bor, geboren op Nieuwland, nam de honneurs waar. In 1845 vond boedelscheiding plaats en nam Dirk den Hartogh het bedrijf over. Dirk overleed al in 1859 en een boedelscheiding vond plaats in 1865. De boerderij ging over op Justus Johannes den Hartogh en na zijn overlijden in 1873 op zijn broer Goverd den Hartogh. Het bedrijf omvatte in 1929 nog maar 11,7 ha. In 1933 vererfde de boerderij op Dirk Pellikaan die getrouwd was met Marrigje den Hartog. Medekoper was Bernardus Ipenburg uit Lexmond. In 1956 verkocht de familie Pellikaan de boerderij aan Vennootschap onder firma J. van Eck en zonen. In 1962 verloor de boerderij zijn agrarische bestemming en werd een onderdeel van het carrosseriebedrijf. Het pand is nu gesloopt.

- Boerderij nr.4: Cornelis Veen en Jan Veen sr waren broers en kwamen dus uit dezelfde familie. Jan Veen trouwde met Maaike Kleyn, een familie met bezit op Kortenhoeven. Na het overlijden van Jan Veen sr in 1844 nam Jan Veen jr het gehele bedrijf van 60 ha over. Na het overlijden van Jan Veen jr vond een boedelscheiding plaats in 1884, waarbij het gehele bedrijf werd opgedeeld over de 10 dochters. Alewijn van Dieren, getrouwd met Janna Veen, nam de boerderij over. In 1914 vond weer een boedelscheiding plaats en werd Jan Scherpenzeel de eigenaar van de boerderij. In 1914 ging de boerderij door brand verloren en in 1915 vond herbouw plaats. Na een boedelscheiding in 1948 woonden Alewijn Scherpenzeel met zijn zusters Lijsje en Janna op de boerderij. De boerderij had dan nog een omvang van 1,4 ha.

- Boerderij nr.5: Willem Kersbergen was getrouwd met Pieternella Kleyn, een zuster van de vrouw van Jan Veen sr. Willem Kersbergen overleed in 1861 en in 1862 vond boedelscheiding plaats. Zoon Jan Kersbergen uit Lakerveld nam de boerderij over. Al in 1877 vond verkoop

Nr.7: Boerderij Kortenhoeven dijk 11, eigenaar Floris Bikker in 1832, van oorsprong 18de eeuwse boerderij, situatie 2008

plaats. De omvang was toen 15,6 ha. Johannes Gerritszn Kersbergen, bode, kocht de boerderij met 5,5 ha land. Zijn vader was een broer van Jan Kersbergen. Adrianus de Vor, zoon van Jan de Vor en Maria Veen, nam de boerderij in 1910 over. In 1917 werd de boerderij geheel gesloopt en resteerde alleen een erf met een boomgaard. In 1957 nam Hendrik Frans den Hartogh de boomgaard over. In 1958 werden op het terrein enkele noodwoningen gebouwd.

- Boerderij nr. 6: Anna Kruijff, weduwe van Jacob Middelkoop, had in 1832 een aanzienlijk bezit op Kortenhoeven. Boerderij nr.6 was een klein bedrijfje van maar 3 ha. Anna Kruijff overleed in 1835 op 82 jarige leeftijd. Haar zoon was reeds vroeg overleden. De boerderij werd op 1837 verkocht aan Cornelis Verhagen, brouwer in Schoonhoven. De boerderij werd in 1857 herbouwd. In 1858 werd Warnardus C.M. Begram van Jaarsveld de eigenaar. Hij had in 1877 al 90,7 ha in Lexmond in bezit. Hij woonde in Gorcum en was lid van de 2de kamer. In 1902 vond scheiding plaats en verkreeg zijn zwager Johannis W.R. van Eeten, kantonrechter te Gouda, het bezit. Hij verkocht het bezit in 1928 aan Thomas de Wildt Bastiaanzn uit Hei en Boeicop. In 1971 kocht Koenraad Corneliszn Bassa de boerderij.

- Boerderij nr.7: Floris Bikker was getrouwd met Aaltje Kortenhoeven en Maagje de With. Aaltje was een dochter van Jacobus Cortenoever. De vader van Floris, Pieter Hendriks Bikker, kwam uit Leerdam. Na het overlijden van Floris Bikker in 1858 vond boedelscheiding plaats in 1859. Zoon Dirk Bikker, die getrouwd was met Janna van Dieren, kreeg de boerderij met 16 ha land. In 1901 vond een gedeeltelijke sloping plaats en werd een bijgebouw geplaatst. In 1914 vond wederom een herbouw plaats. In 1915 had de boerderij een omvang van 52 ha. In 1915 nam Janna van Dieren het eigendom over. Tevens werd er dat jaar ook weer gesloopt. In 1927 nam Teunis Bikker Dirkszn de boerderij over die in 1944 ruim 28 ha telde. Teunis Bikker Teuniszn nam in 1970 het eigendom over en de boederij telde toen ruim 20 ha.

- Boerderij nr.8: Hermen Veen bewoonde de boerderij tot aan zijn overlijden. In 1861 ging het eigendom over op Jan Veen Adrianuszn. In 1885 verkocht hij de boerderij weer aan zijn zoon Adrianus Veen. In 1887 vond her- en bijbouw plaats. In 1934 werd de boerderij publiek verkocht en de koper was Aart de Groot, aannemer in De Bilt. Hij verkocht het eigendom weer in 1938 aan Mennekes en Pieter

Nr.11: Boerderij Kortenhoevendijk 16A, eigenaar Teunis van Dieren in 1832, van oorsprong 17de eeuwse boerderij, situatie 2008

Scherpenzeel. Zij verkochten de boerderij in 1970 aan Dirk Bos, manufacturier in Lexmond. Na 1974 werd het huis meerdere keren verkocht aan personen van buiten.

- Boerderij nr. 9: Jakob Middelkoop was al in 1813 overleden en zijn vrouw Anna Kruijff beheerde de boerderij. De familie van Jacobus Middelkoop kwam uit Leerdam. Zijn vader Arnoldus Middelkoop ging in Schoonrewoerd wonen, alwaar Jakob ook geboren is. Het echtpaar Middelkoop-Kruijff kreeg één zoon, Arnoldus die al op 19-jarige leeftijd overleed. Jakob Middelkoop was dus een nieuwkomer op Kortenhoeven en niet direct verwant aan oude Kortenhoevense families zoals in het geval van Floris Bikker. Na het overlijden van Anna Kruijff in 1835 werd de boerderij in 1837 verkocht aan Teunis van Dieren, die al boerde op Kortenhoeven op boerderij nr. 11. Teunis werd met de aankoop een grote boer met 41 ha land in 1890. In 1890 vond boedelscheiding plaats en kwam zijn zoon Jacobus van Dieren, die getrouwd was met Merrigje de Vor, op de boerderij. De boerderij werd in 1915 verbouwd. Boedelscheiding vond plaats in 1928 en Teunis Bikker Dirkzn woonde kortstondig op de hoeve, want in 1931 vond wederom scheiding plaats en werd de boerderij gekocht door Mees Tijmen de Jong. In 1932 had de boerderij nog maar een omvang van ruim 3 ha. Daarna vonden ook weer enkele verkopen plaats en in 1968 werd Jan Floren den Hartog de bezitter.

- Boerderij nr. 10: Johannes Slingerland overleed in 1820 in Meerkerk. Zijn vrouw Neeltje Jongkind overleefde hem 16 jaren en stierf in 1836 ook in Meerkerk. De boerderij ging over naar zijn zoon Dirk Slingerland, die getrouwd was met Johanna Bijl. Dirk overleed in 1870 en Johanna in 1902. Boedelscheiding in 1903 en Johannes Klaas Verloop uit Amsterdam werd de eigenaar. In 1909 kwam het bezit weer terug op de Meerkerkse familie Bijl met Jacob Bijl in 1909. Uiteindelijk kocht Jan van Dorp de hoeve in 1954. In 1966 vond sloop plaats en herbouw.

- Boerderij nr. 11: Teunis van Dieren overleed in 1810 op Kortenhoeven. Zijn vrouw Willemijnte van Os, heeft het bedrijf tot grote bloei gebracht. Regelmatig vond grondaankoop plaats. Zijn vader Theunis van Dieren kocht al in 1760 al *"de gerechte helft in dertien 14de parten van een hofstede met 12 mergen, 1 hont met huysinge, bergen, schuur op Cortenoeve"*. Het zal ongetwijfeld deze boerderij zijn geweest die door zijn vader werd gekocht. Deze oude Theunis van Dieren trouwde met de

weduwe van Jacobus Cortenoever, Heijltge Terlouw, die geboren was in Goudriaan. Willemijntje van Os overleed in 1855. Haar zoon Teunis van Dieren nam de boerderij over. Ook hij bouwde aan uitbreiding en in 1877 bedroeg de omvang 42 ha. Na zijn overlijden in 1890 was er weer een boedelscheiding en zijn zoon boerde op de boerderij. De omvang was nu beperkt tot 15 ha. Scheiding in 1913, waarna Jacobus van Dieren ging boeren, en vervolgens in 1942 Maagje van Dieren, in 1949 Gerrit Janszn van Dieren en in 1974 Cornelis Gerritzn van Dieren. Omvang in 1977 17 ha.

- Boerderij nr.12: Op de boerderij *'op 't end van Kortenhoeven'* zoals rond 1700 aangeduid boerde Willem Wansleven en zijn eerste vrouw Krijntje Stravers en tweede vrouw Maaike Verhoef. De vader van Willem, Jan Wansleven, was geboren in IJsselstein en hij was getrouwd met Grietje (Margriet) Cornelisdr Cortenoever. Zij was weer een dochter van Cornelis Jans Aelbertse van Cortenhoeve en Jannigje Veen. Willems vader zal ook weer via zijn vrouw op Kortenhoeven terecht zijn gekomen. Willem Wansleven overleed in 1831 en Maaike Verhoef in 1866. In 1856 vond een boedelscheiding plaats. De boerderij werd aangekocht door Pieter T.C. van den Bergh van Lexmond. Hij bezat in 1886 aan onroerende goederen maar liefst 133 ha. In 1886 werd per legaat het eigendom overgedragen op Anthony Hendrik Clifford te Loenen aan de Vecht. In 1887 vond al verkoop plaats aan Jan van Dieren Teunisszoon. Hij verkocht de boerderij al in 1897 aan Teunis van Dieren in Hei en Boeicop. De boerderij had toen nog maar 3,5 ha land. In 1898 vond gedeeltelijke afbraak plaats en sloping. Via enkele verkopen in de 20ste eeuw kwam het bezit in 1955 bij Jacob de Jong.

De bewoners van Kortenhoeven in de periode 1650-1900: enkele conclusies

Er zijn enkele conclusies te trekken uit de beschrijving van Kortenhoeven:

- Er was een duidelijke continuïteit in het bezit van Kortenhoevense families, wat doorliep tot aan het eind van de 18de eeuw. Hierbij gaat het om de families Cortenoever, Speltenburg, van Maurik, Pas, de Jongh en Prins. De families

De Kortenhoevendijk in 2008 met zicht op de Hervormde Kerk.

Kleijn en Veen komen pas in de loop van de 18de eeuw in beeld.

- In de 17de eeuw had een kleine groep niet-agrariërs eigendommen op Kortenhoeven, zoals de familie de Montenegro, een familie van steenbakkers.
- In de 18de eeuw nam het aandeel niet-agrariërs toe met ook uitheemsen, zoals generaal Cronström en de familie Van Wevelingshoven. Niet-agrariërs zijn dan Ernst van den Bergh, die uit een steenbakkersfamilie kwam en meester-timmerman van der Kluys, die waarschijnlijk via zijn vrouw - een van Mourik - grond verwierf.
- In de 18de eeuw bleef het aandeel van de lokale boerenfamilies echter nog dominant
- In de 19de eeuw raakten de oude families meer op de achtergrond door het introuwen van boeren van buiten (wel uit de Vijfherenlanden). Voorbeelden zijn de familie Veen, die na 1700 introuwde in de families Cortenoever, Speltenburg, van Mourik en Kleijn; de familie den Hartogh in de familie Speltenburg; de familie Bikker in de familie Cortenoever en de familie van Dieren in de familie Cortenoever door het trouwen van Theunis van Dieren met de weduwe van Jacobus Cortenoever.
- Jakob Middelkoop kwam ook van buiten,

Boerderij Kortenhoevendijk 14, eigenaar Anna Kruijff in 1832, situatie 2008.

maar was wel getrouwd met een Lexmondse vrouw (Anna Kruijff), en Johannes Slingerland, die in Meerkerk woonde en zijn boerderij op Kortenhoeven verpachtte.

- Een grote hindernis voor het voortbestaan van de bedrijven in de 19de eeuw veroorzaakte het erfrecht waardoor veel bedrijven werden opgedeeld over de kinderen. De gezinnen op Kortenhoeven waren in het algemeen kinderrijk, mede ook door de welvaart die er heerste in de eerste helft van de 19de eeuw. Een voorbeeld was het grote bedrijf van Jan Veen jr, dat na zijn overlijden werd opgedeeld over 10 dochters. Had Jans vader nog een testament laten opmaken waarin de toekomst van het bedrijf werd veilig gesteld; Jan jr. had geen testament laten maken, met als gevolg dat na zijn overlijden het bedrijf in zijn oude vorm feitelijk ophield te bestaan. Zijn beide zoons, Pieter en Jan, trokken dan ook weg en gingen elders boeren (Leerbroek en Leerdam).

Bronverwijzingen

-Kadaster Apeldoorn: kadastrale archief voormalige gemeente Lexmond
-Open Archieven en Geanet: websites van families uit de Vijfheerenlanden
-Nationaal Archief: DTB-boeken voormalige gemeente Lexmond en Kaart van de uiterwaarden tussen Everdingen en Lexmond uit de Collectie Hingman ingang 4 nr. 530
-Gemeente Zederik: Oud-Archief voormalige gemeente Lexmond, nrs 53 en 94
-Algemene Hoogtebestand Nederland (AHN): www.AHN.nl

Literatuur

Boer, Th.A. de, en L.J. Pons, 1960, *Bodem en grasland in de Vijfheerenlanden*, Wageningen.
Berendsen, H., 2002, *De laat-glaciale en Holocene ontstaansgeschiedenis van de Rijn-Maas delta*, Grondboor en Hamer, jrg 56-3/4, blz 51-59.
Bruin, H. de, 2014, *Regesten rechterlijk archief Lexmond en Achthoven 1668-1763*, Nationaal Archief Den Haag.
Henderikx, P.A., 1980, *De Lek en de Hollandse IJssel in de vroege middeleeuwen,* Nederlandse Archieven Blad jrg 84-3, blz. 229-247.
Henderikx, P.A., 1987, *De beneden-delta van Rijn en Maas,* Hilversum.
Kort, J.C., 1985, *Leenhoven van de Heren van Vianen,* Ons Voorgeslacht, jrg 40-43 (1985-1988)
Veen, P.H., in voorbereiding, *Genealogie van de familie Veen in de Vijfherenlanden*.
Vries, A. de, in: J. van Vechoven, 1727, *De noodlijdende Alblasserwaard*, Dordrecht.
Zijderveld, W. van, 1997, *De verdwenen ontginningsbasis van Kortenhoeven*, Historisch geografisch tijdschrift, jrg. 15-1, blz. 20-29.
Zijderveld, W. van, 2013, *Het Huis Killesteyn*, Lexmond.
Zijderveld, W. van, 2016, *Opgaan, blinken en verzinken*, Lexmond.

Met dank aan Teun Bikker voor informatie en advies.

Boek over oorlogsjaren in Heicop

Ronnie Hendriks

Dit jaar herdenken we het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog, 75 jaar geleden. Op 31 augustus 2019 is het jubileumjaar officieel ingeluid door koning Willem-Alexander in Terneuzen. Het zuiden van het land werd immers al in 1944 bevrijd. Het hoogtepunt van de vieringen ligt echter in 2020 als landelijke, regionale en lokale organisaties allerlei herdenkingen houden. Ook de Vereniging Historisch Lexmond en Hei-en Boeicop (VHLHB) staat stil bij '75 jaar vrijheid' via de uitgifte van een boekje over de oorlosjaren in Hei- en Boeicop en in een speciale Kroniek met aandacht voor het 25-jarig bestaan van het monument in Lexmond.

Het vieren van de vrijheid is onafscheidelijk verbonden met het herdenken van allen die voor die vrijheid hun leven hebben gegeven. Het is hoopgevend dat nog elk jaar heel veel mensen de dodenherdenkingen bijwonen bij het monument in Lexmond of bij de oorlogsgraven op de begraafplaats in Hei- en Boeicop. De herdenking is een respectvolle dankbetuiging aan al die mensen die hun leven hebben gewaagd om Nederland en haar inwoners te beschermen. Iets waar wij dagelijks de vruchten van plukken.

Voor velen van ons is oorlog iets dat we alleen kennen uit films, uit de foto's in de krant of van filmpjes op Facebook. Wij kunnen ons niet voorstellen dat wat wij hebben – vrijheid, vrede, rechten – niet vanzelfsprekend is. Ook al weten we heus wel dat we het goed hebben; we zullen nooit weten hoe het is om te leven in onvrijheid, in constante staat van alertheid, in angst. Een dag als Dodenherdenking zet ons weer even op scherp.

In de aanloop naar Dodenherdenking en Bevrijdingsdag verschijnen in de media de komende tijd veel verhalen over de Tweede Wereldoorlog. Het eind van de oorlog ligt al driekwart eeuw achter ons en het aantal mensen dat de oorlog heeft ervaren en daarover kan vertellen neemt snel af.

In zijn boek *In Lexmond gebeurde niets* heeft auteur Walter van Zijderveld de gebeurtenissen in Lexmond tijdens de oorlog vastgelegd. Ook heeft hij in de Lek en Huibert Kroniek aandacht besteed aan de oorlogsjaren in Hei- en Boeicop.

De VHLHB wil nu een boek uitbrengen over de oorlogsjaren in Hei- en Boeicop. Daarvoor maakt ze gebruik van bestaande artikelen van onder anderen Walter van Zijderveld en Joh. de With. Maar ook zoekt de verenigingen naar nieuwe verhalen en foto's. In het dorp is huis aan huis een flyer verspreid (zie foto) waarin de bewoners wordt gevraagd verhalen en beelden uit de oorlog te delen. De VHLHB gaat uiterst zorgvuldig met foto's en andere documenten om en bewaakt de privacy.

We hopen dat deze oproep zo veel mogelijk wordt gedeeld. Ook met oud-dorpsgenoten en anderen die herinneringen hebben aan Hei- en Boeicop.

Speciale aandacht in het boekje krijgen de vliegtuigen die tijdens de oorlog boven het dorp en omgeving zijn neergeschoten en in het bijzonder de Lancaster die neerkwam in Neder-Heicop. Bij dat oorlogsdrama kwamen zes van de zeven bemanningsleden om het leven. Zij liggen begraven op de Algemene Begraafplaats van Hei- en Boeicop, waar elk jaar op 4 mei een indrukwekkende herdenking wordt gehouden. De samenstellers van het boek zoeken nog meer informatie over het vliegtuig en zijn bemanning.

Contact: **info@vhlhb.nl** of **06-13120755**

Wie of wat?

Straatnaamborden. We zien ze overal en gaan er meestal achteloos aan voorbij. Maar wie of wat gaat er schuil achter die straatnamen. Dorpsstraat en Kerkstraat spreken voor zich, maar wie was Bastiaan Bos, Meester Haafkens of Van Hall? Een korte serie.

De Burgemeester Visserweg in 1975.

Bescheiden weg voor bescheiden man

Ronnie Hendriks

De Burgemeester Visserweg is een verbinding die door weinigen wordt gebruikt. Sterker nog, veel inwoners van Lexmond en Hei- en Boeicop zullen niet weten waar die ligt. Het is dan ook de enige straat waaraan geen woningen staan. De weg loopt, parallel aan de rijksweg A27, van de Heicopperweg naar het fietspad langs het Merwedekanaal.

De weg is vernoemd naar P. (Pleun) Visser die van 1961 tot 1974 burgemeester en secretaris was van Hei- en Boeicop en Schoonrewoerd. De CHU-politicus volgde A.J. (Andreas) de Wolff op die het ambt 23 jaar bekleedde. Vanaf 1967 kreeg Visser ook Lexmond onder zijn hoede, als opvolger van G.B. (Govert) Pellikaan die met pensioen was gegaan.

Pleun Visser werd op 21 maart 1915 geboren in Nieuwenhoorn als zoon van Leendert Visser en Geertruida Lijntje Faas. Zijn vader was gemeenteveldwachter en later gemeentesecretaris. Zoon Pleun hield het dicht bij huis en werd ook gemeentesecretaris. Die functie vervulde hij tot 1960, het jaar dat de gemeente opging in Hellevoetsluis. Het was voor Pleun Visser een emotioneel beladen tijd. Dieptepunten waren het kort na elkaar overlijden van zijn moeder en vader. Een hoogtepunt was zijn benoeming per 20 februari 1961 tot burgemeester van Schoonrewoerd en Hei- en Boeicop. Die dag werd Pleun Visser op de Zwaanskuikenbrug ontvangen met een bloe menhulde door de kinderen van de openbare en christelijke lagere school. In optocht ging het gezelschap naar het raadhuis annex verenigingsgebouw, waar de gemeenteraad vergaderde en de nieuwe burgemeester werd geïnstalleerd. Daarna ging de tocht naar Schoonrewoerd waar het ritueel zich herhaalde.

Burgemeester Visser.

In 1967 volgde Vissers herbenoeming en werd hij ook burgemeester van buurgemeente Lexmond. Op 1 september wachtten hem opnieuw schoolkinderen op, dit keer voor het dorpshuis in Lexmond, om hem een muzikale hulde te brengen. Zijn functie van gemeentesecretaris moest hij wel neerleggen, omdat het allemaal een beetje te veel zou worden. In Hei- en

Boeicop en Schoonrewoerd nam J.P. de Leeuw die functie over en in Lexmond was dat G. Janssen. Ook in 1973 werd Visser voor zes jaar benoemd, maar die periode zou hij niet uitzitten. Volkomen onverwachts overleed hij op 17 april 1974 op de leeftijd van 59 jaar.

Burgemeester Pleun Visser stond bekend als een bescheiden man, wars van uiterlijk vertoon. Maar wél iemand met een duidelijke eigen mening. Toenmalig wethouder H. van Bruggen verwoordde het als volgt: Ondanks dat er vaak verschillen van mening waren, is er onder voorzitterschap van wijlen burgemeester Visser steeds prettig vergaderd met de gemeenteraad.

In Schoonrewoerd werd Visser herdacht in een gezamenlijke vergadering van de raden van Schoonrewoerd en Hei- en Boeicop. *Na een minuut stilte memoreerde Van Bruggen dat Visser bijna 13 jaar de gemeenten heeft gediend. Tekenend voor zijn bescheidenheid is daarbij wel het feit dat op eigen verzoek geen aandacht werd besteed aan zijn 12½-jarige ambtsjubileum.*

Tijdens zijn burgemeesterschap heeft Visser met name de woningbouw in de dorpen gestimuleerd. Ook leverde hij een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van het dorpshuis in Schoonrewoerd en de sportvelden in Hei- en Boeicop. Wapenfeiten in Lexmond zijn onder meer de verbouwing van het gemeentehuis, de woningbouw in Midden-Nes, de aanleg van sportterreinen en de bouw van de aula-rouwkamer (nu het Historium aan de Kortenhoevenseweg).

Eind 1975 liet het Lexmonds college aan de weduwe van de burgemeester weten graag de parallelweg langs de A27 naar haar man te willen vernomen. Zij reageerde daar verheugd op. *Mede namens mijn kinderen, verleen ik u hiervoor dan ook gaarne mijn toestemming en tevens wil ik mijn waardering en erkentelijkheid voor dit besluit uitspreken.*

Toch kwam het voorstel niet zonder slag of stoot door de vergadering van de gemeenteraad. Uit het verslag van 2 oktober 1975: *De heer Van Woerden gaat akkoord met het voorstel om een weg te vernoemen naar de overleden burgemeester. Het verwondert hem wel dat het nu juist de parallelweg moet zijn waar geen woningen staan.* Hij en anderen vinden het beter en eervoller om een straat in plan Noord naar burgemeester Visser te vernoemen. De parallelweg zou dan Vijfhoevenseweg moeten gaan heten naar de polder Vijfhoeven, gelegen achter de Gereformeerde parochie.

De landelijke weg langs de A27 in 2019.

Waarnemend burgemeester Jan van Dieren zegt een goede bekende van de overleden burgemeester te hebben gesproken. Die zei dat Visser akkoord zou zijn gegaan met het verbinden van zijn naam aan deze parallelweg, *temeer omdat hij altijd een zeer bescheiden mens is geweest.*

Toch wil de raad kiezen voor een weg *die veel belangrijker is voor Lexmond.* Om tot een oplossing te komen wordt besloten om de keuze te laten aan weduwe S. Visser-van Kempen. Haar antwoord was duidelijk: *Temeer omdat wijlen mijn man met name het stukje landelijk gebied waarin de weg is aangelegd bijzonder mooi vond, bericht ik u dat mijn voorkeur uitgaat naar uw eerste voorstel.*

Van sloot- en pompwater naar kraanwater in Lexmond (slot)

Walter van Zijderveld

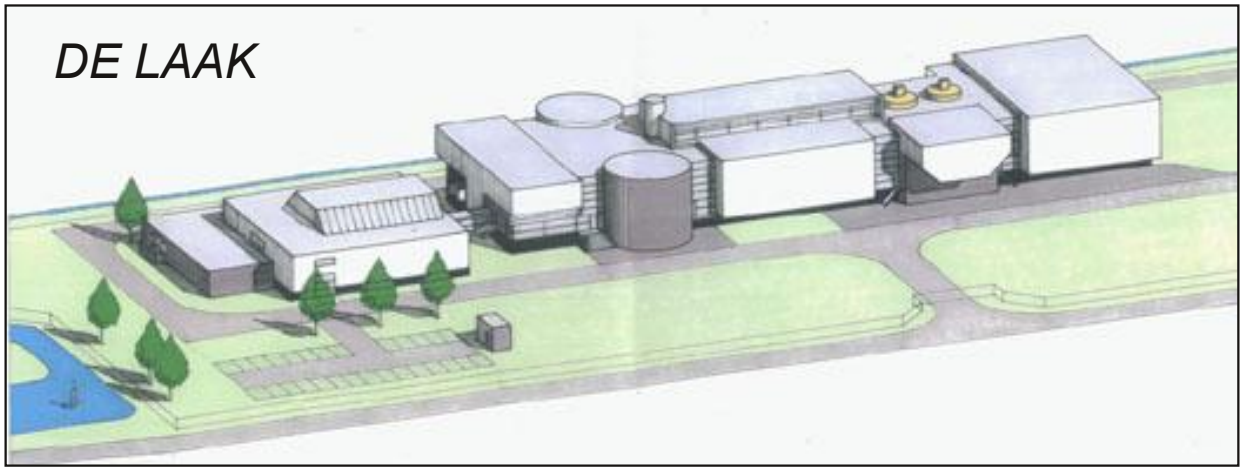

Getekende impressie van het nieuwe pompstation De Laak.

In dit laatste deel over het drinkwater in Lexmond is de aandacht gericht op het vernieuwde pompstation De Laak dat in 1973 werd geopend en daarna nog enkele keren werd uitgebreid.

Er kwam in 1973 een nieuw pompstation

Het bedrijf Drinkwaterleiding Alblasserwaard en Vijfheerenlanden was eigenlijk alleen maar werkzaam op het platteland. Dat veranderde toen in 1970 de waterleidingbedrijven van Papendrecht, Sliedrecht en Hardinxveld-Giessendam zich aansloten, in 1976 gevolgd door Gorinchem en Alblasserdam. Vianen en Leerdam hoorden daar toen nog niet bij.

De grootste afname vond plaats in het westelijke deel van de Alblasserwaard. Aangezien vooral ten oosten van de lijn Nieuwpoort-Diefdijk veel goed drinkwater in de grond aanwezig was, bestond het plan om in Langerak een nieuw winstation te maken. De transportleidingen zouden dan zo kort mogelijk kunnen zijn. Er werden proefboringen verricht en er was inderdaad voldoende goed drinkwater diep onder de grond aanwezig. Helaas, het bleek dat door perforaties in de onderste laag zout water bij zoet water kon komen. De bronnen zouden dan na 5 à 10 jaar verzilten. Dat was een flinke tegenvaller en daarom werd besloten het pompstation in Lexmond flink uit te breiden.

Het pompstation zou het gehele gebied van drinkwater moeten voorzien en moest daarom worden uitgebreid. Op 2 februari 1972 werd de eerste paal voor een nieuw pompstation geslagen en op 23 november 1973 werd dit officieel geopend door de gedeputeerde N. van der Brugge.

Het aantal bronnen werd rond 1973 uitgebreid van 10 tot 21, elk met een capaciteit van 60 m^3 per uur. De oude pompen hadden een capaciteit van 40 m^3 per uur. In 1977 kwamen er nog vijftien bronnen bij, zodat er toen 36 bronnen waren. Op één na haalden zij hun water uit een diepte van circa 70 tot 120 meter diepte.

In 1997 kwamen er weer tien bij, maar in de loop der tijd werden er ook buiten gebruik gesteld. De oudste bronnen gingen tot 120 m, de latere van 70 tot 90 m diepte. In 2014 waren er al 43 pompen, elk met een capaciteit van 60 m^3 per uur.

Het pompstation kreeg in 1973 ook meteen een officiële naam: De Laak. Die werd onthuld door de oudste en de jongste werknemer, zijnde P. van Genderen en N. de Wit. Het station werd toen ook zuiveringsstation genoemd, omdat de

nadruk meer kwam te liggen op zuiveren dan op pompen.
Het pompstation bestond uit twee delen van ongelijke hoogte. In het hoge deel kwamen de gesloten filterbakken, de reinwaterkelder en de pompenkelder. In het lage deel de ondersteunende apparatuur en de verblijven voor het bedienend personeel.
De drinkwatervoorziening moest tijdens de nieuwbouw gewoon doorgaan. Dat betekende dat het nieuwe gebouw los en schuin achter het oude gebouw werd gebouwd. Pas toen het nieuwe gebouw met de installaties de waterlevering zonder problemen kon overnemen, werd het oude gebouw gesloten en daarna gesloopt. De zo ontstane put werd omgevormd tot een vijver. In de vijver werd een fontein met beeldengroep geplaatst, die was ontworpen en gemaakt door de Gorinchemse beeldhouwer M. Ravenswaay. Zo ontstond een prachtige entree voor het gebouw. Op de geïsoleerde wand van de filterwanden in de pompenhal van het nieuwe gebouw werd door de Dordrechtse kunstschilder C. van Dijl een decoratie aangebracht, voorstellende het werk van het waterleidingbedrijf.
De dubbele dienstwoning werd gewijzigd in een magazijn. Het magazijn werd geopend door magazijnmeester B. Barendrecht.
In april 1972 was al begonnen met het leggen van de nieuwe 28 kilometer lange transportleiding van Lexmond naar Sliedrecht. De totale investering bedroeg circa f 15.000.000. Het was toen het grootste zuiveringsstation van Nederland. Daarvoor was dat het station in Schoonhoven geweest.[37]

Forse toename van de waterlevering

Door de uitbreiding van het verzorgingsgebied nam de waterlevering per jaar fors toe:
In 1976 4.231.000 m³
In 1977 4.647.000 m³
In 1978 6.185.000 m³
In 1984 was dat al jaren opgelopen tot ongeveer 7 miljoen m³ per jaar. Dat gebeurde eigenlijk illegaal, want in 1962 was er vergunning verleend voor een waterwinning van 1,4 miljoen m3 per jaar en die vergunning was nog steeds niet verhoogd. Wel was er in 1972 vergunning

Het kunstwerk, gemaakt door M. Ravenswaay. Foto uit 1987.

De beeldengroep in de vijver

De bronzen beeldengroep op en rond een 4,5 meter hoge betonnen zuil is gemaakt door de Gorinchemse kunstenaar Marcus Ravenswaay. Het verbeeldt de functie van het waterleidingbedrijf. Op de top staat een man met in zijn linkerhand een waterpomptang en in zijn rechter vooruitgestoken hand een kraan, waaruit water stroomt. Op een 4 meter lager gelegen plateau onderaan de zuil staan drie figuren: een steigerende pony, een geknielde vrouw die een potplant omhoog houdt en een staande naakte vrouw. Allen voeren de blik van de kijker omhoog.
De man op de top stelt het waterleidingbedrijf voor, dat zorgt dat er voldoende water is voor de dieren (de pony), de planten enz. (de potplant van de knielende vrouw) en de men sen. De staande naakte vrouw, waarover het water wordt uitgestort heft dankbaar haar handen omhoog en laat het water over zich heen spoelen.[38]

Onder het pompkophuisje bevindt zich de boorput met de pomp. Op dit weiland aan de Burgemeester Visserweg zijn enkele pompkophuisjes achter elkaar geplaatst. Op dit weiland bevinden zich er nog meer.

aangevraagd voor 4 miljoen m³ per jaar en in 1977 voor 8 miljoen m³ per jaar, maar een nieuwe vergunning was in 1984 nog steeds niet verstrekt.
Op 3 juli 1984 werd toen door de minister een nieuwe vergunning versterkt voor 6 miljoen m³ per jaar met daarboven voor een proeftijd van vijf jaar 2 miljoen m³ per jaar. Totaal dus 8 miljoen m³ per jaar.
In 1992 had de WZHO opnieuw een vergroting van de wincapaciteit aangevraagd van 8 tot 12 miljoen m³. In 1994 lag deze ontwerpvergunning ter visie en werd in 1997 goedgekeurd, ondanks protesten van onder andere de gemeente Zederik.
In 2014 was de maximale productiecapaciteit (winvergunning) al opgelopen tot 12,8 miljoen m³ per jaar en de levering was toen 10,8 miljoen m³ per jaar. De laatste jaren schommelt de levering rond 11,9 miljoen m³ per jaar. Het is de verwachting dat dit niet verder zal stijgen.
De huidige dagproductie is 32.000 m³. Dit zal zo dus wel blijven.[39]

Schaalvergroting

Twintig jaar na de eerste grote uitbreiding van Drinkwaterleiding Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, fuseerde het bedrijf op 1 juli 1990 met de N.V. Watermaatschappij Zuid-Holland Oost (wzho). Op diezelfde dag traden ook het Waterleidingbedrijf Oost-IJsselmonde (Ridderkerk) en het Gemeentelijk Waterleidingbedrijf Vianen toe. Op 1 januari 1990 was reeds de Stichting Drinkwaterleiding De Elf Gemeenten (Woerden) overgegaan naar de wzho. Het nieuwe bedrijf behield de naam WZHO, nu afgekort met hoofdletters, en het hoofdkantoor bleef in Gouda.
Er kwam in 1992 ook een diepgrondwaterwinning in Langerak. Het was pompstation De Steeg, niet ver van Tienhoven, dat haar water uit een diepte tussen 70 en 90 meter oppompte.
Het verzorgingsgebied van De Laak omvatte in die tijd de gemeenten Sliedrecht, een deel van de gemeente Nieuw-Lekkerland, Giessenlanden, Graafstroom, Liesveld, Gorinchem, Leerdam, Zederik en Vianen. Dat was 30 procent van de waterleverantie van de WZHO.
De WZHO had na 1990 beslist niet stilgezeten en had een plan gemaakt voor een hoofdleiding naar Zoeterwoude, waar de brouwerij van Heineken stond en staat. Normaal heeft een transportleiding een diameter van 30 cm, maar deze kreeg een diameter van maar liefst 90 cm. In de pers verscheen een artikel dat ongeveer een derde van de opbrengst van De Laak naar Heineken zou stromen, maar dat bleek onjuist te zijn. Heineken betrok namelijk vier miljoen m3 van Den Haag. In 1995 kwam de leiding gereed, die voornamelijk werd gevoed door het pompstation De Steeg.
Begin 2000 richtten drie drinkwatermaatschappijen een nieuw bedrijf op, dat de naam Hydron kreeg. Behalve de WZHO, waren dat de N.V. Flevolandse Drinkwatermaatschappij (FDM) en de N.V. Waterleidingbedrijf Midden-Nederland (WMN). De drie behielden hun zelfstandigheid, maar traden naar buiten toe op als één bedrijf. De WZHO ging voortaan Hydron Zuid-Holland heten. Hydron Zuid-Holland verliet in 2004 dit samenwerkingsverband en ging vanaf 1 december 2005 verder onder de naam Oasen. Het hoofdkantoor bleef in Gouda.[40]

Verbeteringen van pompstation De Laak

In 1996 werd de zuiveringscapaciteit van het station sterk verbeterd door het installeren van

Het pompstation zoals dat in 1973 gereed kwam met in de vijver het kunstwerk. Foto uit 1987.

plaatbeluchters. Hierin worden opgeloste gassen, zoals methaan, uit het opgepompte water verwijderd en zuurstof toegevoegd. Vanaf dat jaar werd ook het water dat in Vianen wordt gewonnen, gezuiverd in De Laak.
In 1997 werd de vergunning voor de opgepompte hoeveelheid water verhoogd van 8 tot 12 miljoen m^3 water per jaar.[41]

De uitbreiding van 2001-2004 en later

De capaciteit werd al snel te klein en ook aan het drinkwater werden andere eisen gesteld. Eind oktober 2001 werd daarom de eerste paal geslagen voor een uitbreiding van het gebouw. Die 25,8 miljoen euro kostende uitbreiding was nodig om acht extra actief-koolfilters, een onthardingsinstallatie en een grotere reinwaterberging te kunnen huisvesten. De omvang van het gebouw werd daardoor driemaal zo groot.
De actief-koolfilters waren vooral nodig om het bestrijdingsmiddel Bentazon uit het drinkwater te halen. Dat was in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw door de chemische fabriek BASF in Duitsland in de Rijn geloosd. Via de Lek waren sporen hiervan zo'n 20 à 40 jaar later in het diep gelegen winwater terecht gekomen. Door de actief-koolfilters worden ook andere chemische afvalstoffen en resten van medicijnen zoveel mogelijk uit het drinkwater gefilterd. Door de filters werd het water minder geel en kreeg een meer blauwe glans.
De onthardings-installatie zorgde ervoor dat het water minder hard werd. De hardheid, gemeten volgens de hardheidsschaal van

Luchtfoto van het gebouw na de uitbreiding.

H. Klut uit 1938, daalde van 13,8 tot 8,5 graden Duits. In 2018 was dit nog verder gedaald naar 6,8 graden Duits. Door dit zachte water hadden de gebruikers veel minder last van kalkafzettingen in wasmachines, koffiezetapparaten, kranen, douchekoppen enz. De grotere reinwaterberging was nodig om pieken en dalen in het waterverbruik te kunnen opvangen.
Begin 2004 werden de actief-koolstoffilters in gebruik genomen en vanaf maart 2004 werd de onthardingsinstallatie gefaseerd in werking gesteld. Daarna duurde het nog een jaar voordat ook alle andere werkzaamheden waren voltooid, zonder dat daarvoor het bedrijfsproces moest worden onderbroken. Na een bouwtijd van ruim 2½ jaar vond op 27 juni 2005 de officiële opening plaats, die werd verricht door burgemeester Frank Koen.
In 2009 werd de watertoren in Meerkerk buiten bedrijf gesteld en in 2010 verkocht aan een particulier.
In 2011/2012 werd voor 2,7 miljoen euro een nieuwe waterkelder met installatie gebouwd. De kelder had een doorsnede van 23 meter en een inhoud van 3900 m^3. De twee bestaande waterkelders hadden een capaciteit van elk 1350 m^3, zodat de capaciteit met bijna 300 procent uitgebreid. Bij calamiteiten kan zo langer drinkwater worden geleverd. Hiervoor is het hele proces trouwens dubbel opgezet.[42]

Het filtergebouw, kijkend richting rijksweg.

Links het filtergebouw in het midden de entree en rechts het reinwaterreservoir.

Naast de pelletbunker staat het gebouw met de koolfilters. Op de voorgrond een pomphuisje.

De pelletbunker met het afgvoerpunt van de pellets en het chemicaliën lospunt.

Spoelwater en slibopvang

De filters moeten regelmatig worden schoongemaakt. Dit gebeurt door de filters in tegengestelde richting te spoelen met water en lucht. Het is een apart systeem en gebeurt automatisch na een bepaalde tijdsperiode. Vroeger werd het water naar een spoelwatervijver geleid, waar het slib bezonk en het zuivere water op open water werd geloosd. In 2008 werd als proef voor het bezinken van het slib een tijdelijke opvangtank geplaatst. De proef slaagde en tegenwoordig wordt het overwegend ijzerhoudende spoelwater uit de voorfilters gescheiden gehouden van het overwegend kalkhoudende spoelwater uit de Carry-over (nafilter). Het concentraat van de spoelwaterverwerkingsinstallatie wordt naar de aparte slibopvangtanks gepompt. Hier bezinkt het slib en wordt afgevoerd naar derden voor hergebruik. Door membranen wordt van het spoelwater weer drinkwater gemaakt.[43]

Gevaar bodemdaling en gebouwschade

Door het onttrekken van water uit de diepe ondergrond daalt ook de druk van het water in de omgeving van de put, wat in vaktermen 'stijghoogteverlaging' wordt genoemd. Hierdoor zakt ook het grondwaterpeil. Als gevolg daarvan klinkt de bodem extra in, waardoor het maaiveld lager komt te liggen. Dat was bij de uitbreiding van 1973 en de paar jaar daarna geen probleem, want door de ruilverkaveling zou het polderpeil, dus ook de grondwaterstand, toch al worden verlaagd. Dat kwam dus goed uit.

In 1990 ontstonden er bij de WZHO plannen om de pompstations in Hazerswoude, Alphen aan de Rijn en Oost-IJsselmonde te sluiten omdat de kwaliteit van het drinkwater van inferieure kwaliteit was. De bewoners in die gebieden moesten hun water maar van de pompstations De Laak en De Steeg krijgen. Dat betekende dat er meer water moest worden opgepompt. De Zuidhollandse Milieufederatie en

de Stichting Milieu en Natuur tekenden bezwaar aan, omdat ze verwachtten dat op kilometers afstand van de winputten de bodem zou verdrogen. Als alternatief stelden ze voor: oppervlaktewater innemen, dit in de bodem pompen, waarna na twee maanden de schadelijke bacteriën zouden zijn verdwenen en het water weer kon worden opgepompt. Verdere voorgestelde maatregelen: zuiniger met water omgaan en de prijs verhogen. Zover bekend zijn deze adviezen niet opgevolgd.
In 1991 zette de WZHO haar plannen door, ondanks dat de waterlevering van De Laak toen al boven de jaarlijks toegestane hoeveelheid was. Er is altijd een gevaar dat de bodem door de waterwinning zal verzakken of er kleine aardbevingen ontstaan (zoals bij de gaswinning in b.v. Groningen!).
Door de steeds warmer wordende zomers is de grondwaterstand voor de begroeiing en de beperkte sproeimogelijkheden steeds belangrijker geworden. Het veel vaker voorkomen van een lage waterstand op de Lek helpt ook al niet om de grondwaterstand hoog te houden.
Om zich te wapenen tegen eventuele toekomstige claims legde de WZHO in de zomer van 1997 de situatie vast van gebouwen die in een cirkel van 1,5 kilometer rondom het zuiveringsstation stonden. Deze nulsituatie werd vastgelegd door het maken van foto's van niet-onderheide gebouwen, van panden die zijn gefundeerd op houten palen en vóór 1945 zijn gebouwd en van de grotere bedrijfspanden, inclusief opslagen voor drijfmest. Hopelijk zal nooit de noodzaak ontstaan deze gegevens te gebruiken.
De grondwaterstand wordt ook periodiek gemeten, zodat men de vinger aan de pols houdt. Nu maar hopen dat er op tijd maatregelen worden genomen al dat nodig mocht zijn.
In waterwingebieden gelden voor de boeren en tuinders beperkende maatregelen. Er mag vaak geen vee worden geweid en uitrijden van mest is helemaal uit den boze.
Een oplossing voor het verzakkings- en inklinkingprobleem is misschien de diepte-infiltratie. Hierbij wordt oppervlaktewater op grote diepte in de bodem gebracht, zodat het opgepompte grondwater wordt aangevuld. In het

Luchtfoto van de kleine tank (linksboven) en het reinwaterreservoir (rechtsboven) in 2013.

waterwingebied De Steeg in Langerak zijn hiervoor al in 1994 proeven genomen. Tot een praktische toepassing is het echter nog niet gekomen.[44]

De toekomst

Verwacht wordt dat het waterverbruik zal blijven stijgen. Bovendien zal door de zeespiegelstijging de verzilting van het oppervlakte- en grondwater toenemen. Hergebruik van water zal daarom een belangrijke rol gaan spelen. Misschien dat de diepte-infiltratie een oplossing biedt.

Voetnoten

37 DG 5 febr. 1972, 5 aug. 1973; Kka 6 en 27 nov. 1973, 4 febr. 1978, 27 mrt. 1997
38 Kka 27 nov. 1973; Toelichting van M. Ravenswaay
39 DG 29 mrt.1979; OAL map117-803, 4 juli 1977, 3 juli 1984;l map V2025, 26 aug. 2014; Kka 16 febr. 1994, 3 sept. 1996
40 HK 4 mrt. 1993, 7 juli 1994, 7 dec. 1999, 23 dec. 2003, 30 juni 2005; DVHL 11 juli 1990, 26 juli 1994; Kka 28 juli 1992, 10 apr. 1993
41 Kka 27 mrt. 1997
42 HK 3 en 5 dec. 1996, 23 mei en 6 juni 2001, 5 dec. 2002, 23 dec. 2003, 22 apr. 2004, 30 juni 2005; DVHL 30 juni 2005, 25 aug. 2011; Kka 6 en 18 mei 2004
43 OAL map V2025, 26 aug. 2014; DG 5 febr. 1972
44 HK 10 juli 1997; OAL map 117-803, 4 juli 1977; Kka 22 sept. 1989, 5 juni 1991, 16 febr., 1 juli 1994

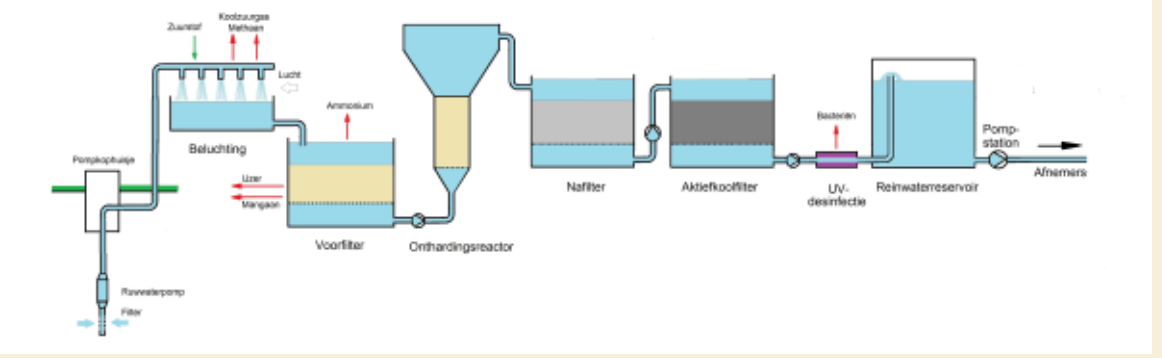

Schema van de waterbereiding na 2001-2004.

Het maken van drinkwater in Lexmond

Het huidige proces van het maken van drinkwater in het zuiveringsstation te Lexmond is als volgt:

Waterwinning
Uit een diepte van 70-90 meter pompen onderwaterpompen, geplaatst in geboorde gaten, met een capaciteit van 60 m^3 per uur, ruwwater naar boven. Voor onderhoud bevindt zich boven het boorgat een pompkophuisje.

Beluchting
Door ventilatoren wordt het water belucht en verdeeld over een plaatbeluchter. Hierdoor wassen diverse gassen zoals methaan en koolzuurgas uit en wordt zuurstof opgenomen. De gassen verdwijnen via afvoeren in het dak naar buiten.

Voorfilters
Het zuurstofrijke water stroomt in een voorfilter, gevuld met zand. Het ijzer en het mangaan in het water oxideren ('vlokken uit') en blijven achter in het filter. Het ammonium enz. wordt afgebroken.

Onthardingsreactoren
Het gefiltreerde water wordt naar de onthardingsreactoren gepompt. Door de opwaartse stroom wordt het zandbed in een zwevende toestand gebracht. Door toevoeging van kalkmelk slaat het calcium neer op de zandkorrels.

Nafilters
(tegenwoordig carryover genoemd)
Het water stroomt naar de nafilters, die zijn gevuld met zand en antraciet. Hierin worden de zwevende stoffen afgevangen.

Actiefkoolfilters
Door pompen wordt het water verder gevoerd naar de actiefkoolfilters. Zij zijn gevuld met geactiveerde kool die ongewenste stoffen, zoals bestrijdingsmiddelen, absorberen.

UV-detectie
Door pompen wordt het water naar de UV-desinfectie gevoerd, waar Ultra Violet (UV)licht biologische stoffen doodt.

Reinwaterreservoirs
Het opgepompte water stroomt verder naar de reinwaterreservoirs die de wisselingen in de afname door het net opvangen. Ze dienen ook als reserve voor kortstondige productieuitvallen.

Pompstation
Hogedrukpompen persen het water in het leidingensysteem. Waterslagketels dempen eventuele drukschommelingen.

De in 2008 geplaatste slibopvangtank.

Het in 2011/2012 gebouwde derde reinwaterreservoir.

Bronnen

Behalve diverse archieven en kranten:
- *Algemene geschiedenis van de drinkwatervoorzieningen,* in 'Drinkwatervoorziening in Opwijk', Heemkring Opwijk-Mazenzele, België, Publicatie Open Monumentendag 2010.
- Brand, Martin, *De watervoorziening in Vianen en de watertoren*, in In het Land van Brederode, Jaarboek 2009, p.43-53.
- Dijk, R.F. van, *Pompen en fonteinen in Gorinchem,* Historische Reeks Oud-Gorcum, deel 19, 2006.
- *Drinkwaterleiding de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden Meerkerk, 1936-16juli-1961*, Meerkerk, 1961.
- *Het Oude Land van Brederode*, J.N. Voorhoeve, Den Haag, z.j. (=1965).
- Karelse-de Jong, Joke, *Het boerenerf in het zuiden van het Groene Hart*, St. Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, z.j.
- Kok, Huib de, *Boer en boerderij in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden*, St. Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, 2003.
- Molenaar, Rien, *Een plaatje met een praatje,* in Het Kontakt, 22 aug. en 5 sept. 2002.
- Pater, P. de, *Lakerveld "Drinkwater"*. In Lek en Huibert Kroniek, nov. 2002, p.25-34.
- Timmer, Wim, *Drinkwatervoorziening in Abcoude en Baambrugge in vroeger tijden*, in Angstelkroniek, Hist. Kring Abcoude-Baambrugge, nr.38, april 2012, p. 507-515.
- Vaal, Adriaan de, *Dorpspompen Lexmond door de eeuwen heen,* Het Kontakt 23 januari 1986.
- Verhagen, P., *De stem van het water. Schuilplaatsen tegen de vloed in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden*, Historische Vereniging Binnenwaard, Molenaarsgraaf, 1987.
- Verhagen, P., *De strijd om het bestaan. Het eenvoudige leven op het platteland in de eerste helft van de 20e eeuw,* St. Publ. Binnenwaard, Molenaarsgraaf, 1992.
- Vlaardingerbroek, P.F. en B. Olde Meierink, *Johan Wolfert van Brederode en Jacob van Campen*, in Johan Wolfert van Brederode 1599-1655, Hist. Ver. Het Land van Brederode, Vianen, 1999, p.117.
- Vries, Aron de, *Op den slot tot Gorinchem. De eerste bouwfase van het kasteel (1412-1460)*, Jaarboek 2017, Historische Vereniging Oud-Gorcum.
- *Waterleidingmuseum*, gids, St. Waterleidingmuseum, Utrecht, 1988.
- Weijs, Christine, *Schoon drinkwater aan de singel*, in Oud-Dordrecht, 2011, nr. 1, p. 34-41.
- Wikipedia.
- Zuurdeeg, B.W. en J. Heniger, *De Viaanse Gezondbron*, in In het Land van Brederode, 1996, nr, 1-4.
- Zijderveld, W. van, *De haven van Lexmond*, Watersportvereniging Bolsweerd, Lexmond, 1981.
- Zijderveld, W. van, *Licht in Lexmond. Lantaarns en lantaarnopstekers van Lexmond*, in In het Land van Brederode, 1991, nr.3/4, p.49-55.

Informanten

Aart Langerak.
Leo van Heumen.
Marry van Zessen.
Teus Koorevaar (Archeologische Werkgroep Nederland).
Jan Vlot (dec. 1985).

Afkortingen

AH	- Algemeen Handelsblad
DAVHL	- De Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
DG	- De Gecombineerde
DL	- De Leerdammer
DT	- De Teisterbander
DVHL	- De Vijfheerenlanden
GR	- Gemeenterekening
HK	- Het Kontakt
Kka	- Krantenknipselarchief VHLHB
NRC	- Nieuwe Rotterdamsche Courant
NSC	- Nederlandsche Staatscourant
OAL	- Oud Archief Lexmond
OAS	- Oud Archief Schoonrewoerd
ROU	- Register Ontvangsten en uitgaven
SC	- Schoonhovensche Courant
VSDD	- Voorwaarts, Soc. Democratisch Dagblad
VGR	- Vergadering gemeenteraad

Uit de krant van 65 jaar geleden

J.L.E. Bassa - de Jong

Algemeen

Bericht van 10 Maart 1955

Zwaarste atoomproef van 1955

Twintig minuten voor het aanbreken van de dag werd Maandag de Westelijke hemel van Nevada verlicht door de grootste en meest verblindende atoomontploffing van de Amerikaanse reeks proeven 1955. De witte flits was misschien de meest verblindende, die ooit te Las Vegas is waargenomen. Hij verspreidde zich in geel gouden kleur boven de bergen bij Los Angelos, 400 kilometer naar het Zuidwesten. Het was bijna alsof de zon een poging deed om vroeg op te gaan. Onmiddellijk na de verblindende flits schoot een vuurbal de hoogte in en bleef ongeveer twintig seconden als een compacte massa bestaan. Hoog boven de vuurbal werd een dampsliert waargenomen, wellicht afkomstig van een waarnemingsvliegtuig. De vuurbal rees tot grotere hoogte dan tot dusverre het geval is geweest. De wolk steeg snel en de normale paddestoel was in Las Vegas bij het eerste ochtendgloren duidelijk te zien.

Bericht van 22 Maart 1955

Vuurwerkverbod gevraagd

De Vereniging van Nederlandse gemeenten heeft de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd een duidelijk verbod tot het verkopen en afsteken van klein vuurwerk uit te vaardigen. Dit verbod zou kunnen aansluiten bij artikel 429 van 't Wetboek van Strafrecht. Alleen al in Zwolle hebben zich rond de jaarwisseling 88 mensen onder medische behandeling moeten stellen wegens verwondingen, die zij opliepen bij het afsteken van vuurwerk. Daarbij was een tiental ernstig gewonden. Voor B en W van Zwolle is dit aanleiding geweest, contact op te nemen met andere gemeentebesturen en met de Vereniging van Nederlandse gemeenten, om te komen tot een uniform verbod op het afsteken van vuurwerk.(...) Overal wordt geklaagd, dat door het afsteken van vuurwerk steeds meer overlast wordt ondervonden.

Hei-en Boeicop

Bericht van 6 Januari 1955

De raad

Oudjaarsdag kwam de raad bijeen o.l.v. burgemeester mr A.J. de Wolff. Een ontslagaanvrage door de 2e ambtenaar van de Burgerlijke Stand, dhr. D.J. Brouwer, werd hem met algemene stemmen eervol verleend per 1 Januari 1955.(...) De 6% slarisverhoging werd ook op de ambtenaren in gemeentedienst van toepassing verklaard. Het voorstel van B. en W. houdende beschikbaarstelling van een bedrag van *f* 34,- per leerling voor het Bijz. Lager Onderwijs, werd met 4 tegen 3 stemmen verworpen. In een volgende vergadering zal nu het bedrag opnieuw worden vastgesteld.

Bericht van 13 Januari 1955

Kleuteronderwijs?

Een comité bestaande uit G.C. Brouwer, A.G.M. den Besten, N.P. Cats, A.F.N. de Heer, P.J.J. v.d. Hagen, D. de Jong Jzn., J.P. de Leeuw, B, Stravers en G. Versluijs, wil trachten ook hier tot een kleuterschool te komen. Er zal binnenkort een voorlichtingsavond worden gehouden.

Bericht van 22 Januari 1955

Loop der bevolking

1 Jan. 1954 408 m., 362 vr., totaal 770. Geboren 10 m. en 8 vr., totaal 18. Overleden 5 m. vertrokken 12 m. en 21 vr., totaal 33. Ingekomen 16 m. en 14 vr. totaal 30. Op 1 Jan. 1955 417 m. en 363 vr., totaal 780 inwoners.

Bericht van 22 Februari 1955

Sneeuwslag

Donderdag tussen de middag is er tussen de twee scholen een sneeuwslag gehouden. Er werd keurig gestreden en de Chr. School heeft de slag glansrijk gewonnen.

Bericht van 5 Maart 1955

De raad bijeen

Vorige week kwam de raad bijeen o.l.v. mr A.J. de Wolff. (...)

Met algemene stemmen werd besloten de vergoeding voor 1955 voor het bijz. onderwijs op ƒ 40 per leerling te brengen.

B. en W. stelden, waar verschillende plannen gemaakt zijn om de gekochte grond van het Burg. Armbest. tot exploitatie te brengen die steeds bij Stad en Landschap niet goedgekeurd werden, de vraag waar dan te bouwen of hier of daar voor de naaste toekomst bouwmogelijkheid te krijgen en opnieuw grond aan te kopen. Zij stelden tevens voor op het terrein van het B.A., waarvoor B. en W. een schets hebben laten maken een politiewoning en 'n raadszaal met een bovenwoning te bouwen, waarvan de kosten plm. ƒ 50.000 zullen zijn. Meer naar achter zal dan nog plaats zijn voor een e.v.t. te bouwen kleuterschool. Dit ontlokt bij enkele leden de woorden, dat mag dan wel, maar geen woningen. Dhr. Middelkoop vroeg hoever dit plan strookt met de bestaande bewoning. De voorzitter zeide, dat ernaast wordt gebouwd; door enkele leden werd opgemerkt, dat het wel erg af zal steken naast het oude huis. Dhr. Stravers had alle lof voor dit plan, maar zag dit liever in de kom. Hij vernam 't nu eerst, maar mogelijk weet hij wel aan grond te komen. Hij zal dit B. en W. wel mededelen. De voorzitter zeide, dat het nog niet zo ver buiten de kom zal komen te staan, maar als er andere mogelijkheden zijn, die graag te willen bezien. Dhr. Den Besten onderschreef wat dhr. Stravers zeide en wil ook liever in de kom bouwen als daar kans voor is. De voorzitter stelde voor, afgezien van de vraag waar gebouwd zal worden, toch het besluit te nemen om een raadzaal met een bovenwoning en een politiewoning te bouwen. Met algemene stemmen werd hiertoe besloten.

De voorzitter besprak hierna plannen en stelde voor om een stuk grond gelegen aan de nieuwe weg nabij het kruispunt van dhr Jac. De Jong te Lexmond aan te kopen. De bedoeling was een klein uitbreidingsplan hierop te maken, hoewel de pas gebouwde fruitschuur een lelijke sta in de weg is. De twee woningen kan men als krotwoningen aanmerken en doen verdwijnen. Dhr. Stravers vroeg of het niet beter geweest zou zijn om eerst met de mensen te onderhandelen. De voorzitter zeide, dat het de bedoeling was met de eigenaars te gaan praten, maar doordat dit plan een beetje vlug tot stand kwam, is daarvoor geen tijd geweest. Dhr. Stravers vroeg of bij onbewoonbaarverklaring er dan recht is om op te ruimen en dat er dan wel meer woningen zijn om als krotwoning aangemerkt te worden. De voorzitter ontkende dit niet, maar wij moeten één geheel zien te verkrijgen.

Op de vraag van dhr. Den Besten, of dit nu een officieel uitbreidingsplan is, zeide de voorzitter dat het een bebouwingsplan is, en al wat daarin valt, voor onteigening in aanmerking komt na verkregen goedkeuring. Het voorstel om grond aan te kopen werd hierna in stemming gebracht en met algemene stemmen aangenomen. Het gaat over een stuk grond van 5000 m², tegen ƒ 1,-- p.m. (...) Dhr. Stravers was dankbaar dat dit gebeurt, maar zou liever een andere plaats voor bouwmogelijkheden gezien hebben. Verder heeft hij bezwaren als de te bouwen woningen verkocht zouden worden. Hij moet zich hiertegen verzetten omdat zij, die minder financieel daadkrachtig zijn, ook eens voor een woning in aanmerking moeten kunnen komen.

`

Bericht van 8 Maart 1955

Voor de oudjes

Het comité dat zich telkenjare belast met het organiseren van een reis voor de ouden van dagen heeft besloten een oliebollendag te houden om zodoende de nodige financiën te bemachtigen, die het deze zomer mogelijk moeten maken de oudjes wederom een uitgaansdagje aan te bieden.

Bericht van 10 Maart 1955

Overleden tijdens kerkdienst

Dhr. J. de Jong Dzn werd tijdens de dienst in de Ned. Herv. Kerk van zondagavond j.l. onwel en overleed ter plaatse. Een snel ontboden geneesheer kon geen hulp meer bieden. De voorganger, ds. Schimmel, maakte het tragisch verscheiden van de kansel bekend. De overledene, die de leeftijd van 74 jaar bereikte, maakte zich op kerkelijk gebied zeer verdienstelijk. Lange jaren heeft hij het ambt van ouderling bekleed.

Bericht van 31 Maart 1955

Chr. Kleuterschool

Een dezer dagen is een vereniging opgericht tot stichting van een Chr. Kleuterschool. Aan de school werd de naam gegeven van Prinses Marijke School. De vergadering stelde de statuten vast. Het vereiste aantal kinderen voor de school is nagenoeg bereikt. De bedoeling is de school per Sept. a.s. te openen. Gekozen werden in het bestuur de heren ds E.J. Schimmel, A.G.M. den Besten, N.P. Cats, G. Versluis, J.P. de Leeuw, P.J.J. v.d. Hagen en D. de Jong Jzn. De bestuursfuncties moeten nog verdeeld worden. Het bestuur vertegenwoordigt de gehele gemeente.

Lexmond

Bericht van 8 Januari 1955

Ned. Herv. Noodkerk

Woensdag werd in de consistoriekamer een vergadering gehouden door de kerkeraad en kerkvoogdij der Herv. Kerk met lidmaten en doopleden, teneinde de plannen tot de bouw van een noodkerk te bespreken. De vergadering stond onder voorzitterschap van Ds. Schimmel, die meedeelde dat de kerkvoogdij prijsopgaaf van de plaatselijke timmerlieden had gevraagd voor de bouw van een noodkerk met een oppervlakte van 200 m², zijnde groot genoeg voor 400 personen. De kosten hiervan zullen pl.m. ƒ 12.000 bedragen. Uit de bespreking bleek, dat men er allen van doordrongen was, dat bouw van een noodkerk noodzakelijk is. Voorts nam de kerkvoogdij, gehoord de vergadering, het besluit om de Herv. inwoners te vragen om aandelen te nemen of giften te schenken. Hiervoor zal niet worden rondgegaan, aangezien men verwacht, dat na afkondiging binnen de gestelde twee weken voldoende deelname bij de secr. kerkvoogd, dhr. T. Bikker, zal binnenkomen. Onder de aanwezigen werden briefjes uitgereikt, waarop men kon vermelden wat men wilde bijdragen en in welke vorm. Het resultaat werd aan het einde der vergadering door Ds. Schimmel medegedeeld. De pl.m. 440 aanwezigen bleken reeds ƒ 3525,-- aan renteloze aandelen en ƒ 485,-- aan giften te hebben toegezegd.

Bericht van 13 Januari 1955

EHBO

Maandag 24 Jan. komt de afd. EHBO van Hei-en Boeicop met 3 ploegen naar Lexmond om met drie Lexmondse ploegen strijd te leveren.

Bericht van 20 Januari 1955

Loop der bevolking

Op 1 Januari 1954 telde de bevolking 945 mannen en 914 vrouwen, totaal 1859. Er werden 18 jongens en 18 meisjes (waarvan 3 buiten de gemeente) geboren, daarentegen stierven 10 mannen (waarvan 3 buiten de gemeente) en 6 vrouwen (idem 1). Er vestigden zich 28 mannen en 29 vrouwen, maar 36 mannen en 34 vrouwen verlieten de gemeente. Zodoende bestond de bevolking op 1 Januari 1955 uit 955 mannen en 921 vrouwen, totaal 1876. Er werden 16 huwelijken voltrokken.

Bericht van 1 Februari 1955

Geslaagde vergadering

De belangstelling voor de door de Chr. Plattelandsvrouwenbond in samenwerking met de Coöp. Boerenleenbank en de C.B.T.B. uitgeschreven vergadering heeft veler verwachting overtroffen. Er waren bijna 100 aanwezigen. Vertegenwoordigers van de Centrale Raffaisebank hebben gesproken over het landbouwcredietwezen, sparen en al wat er mede verband houdt en vertoonde

voorts een film, die aansloot op het gesprokene. Na afloop hiervan werd door dhr. Stok de film van Lexmond vertoond.

Bericht van 3 Februari 1955

Jaarvergadering

Vorige week werd in de School met de Bijbel de gecombineerde jaarvergadering van de Herv. Jongelingsvereniging 'Timotheüs', de Meisjesvereniging 'Tryfosa' en de kleine Meisjesvereniging 'Tryfena' gehouden. Het geheel stond onder leiding van de voorz. der J.V., dhr Jac. Bikker.

Het gehele programma vermelden zou te veel plaatsruimte vragen en daarom volstaan we met een kort overzicht. Referaten, die van goede studie blijk gaven, werden afgewisseld door declamatie. Afgevaardigden van vele verenigingen toonden door hun aanwezigheid hun belangstelling, terwijl ook Burgemeester Pellikaan deze vergadering bijwoonde en een hartelijk woord tot de jongerenorganisaties sprak. Een wedstrijd hersengymnastiek zorgde voor de gewenste afwisseling en het geheel vormde een uitstekend geslaagde avond.

Bericht van 12 Februari 1955

Voorhamer

Voor de tweede maal in korte tijd leende iemand bij Mazijk een voorhamer zonder deze terug te brengen. De smid, die het voorwerp zeer mist, vraagt in dit nummer per advertentie om terugbezorging.

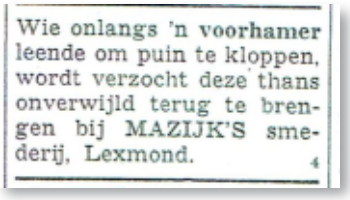
Wie onlangs 'n voorhamer leende om puin te kloppen, wordt verzocht deze thans onverwijld terug te brengen bij MAZIJK'S smederij, Lexmond.

Kuikens gedood

De pluimveehouder Van Pommeren alhier was met zijn eerste kuikens in dit seizoen niet fortuinlijk, van een koppel van 200 hadden ratten er in één nacht 87 gedood.

Bericht van 17 Februari 1955

Avonddiensten Geref. Kerk

Op verzoek heeft de Kerkeraad der Geref. Kerk besloten om met ingang van a.s. Zondag de kerkdiensten 's avonds een half uur later te laten aanvangen, zulks i.v.m. de toenemende werkzaamheden op de boerderijen.

De noodkerk werd op 27 februari geopend.

Bericht van 3 Maart 1955

Noodkerk in gebruik genomen

Zondag j.l. werd voor het eerst van de noodkerk gebruik gemaakt. De belangstelling was deze dag wat groter dan normaal en bijgevolg waren beide diensten druk bezocht. Het gebouw maakte een uitstekende indruk en is tot in alle delen goed verzorgd. Ook de verwarming liet niets te wensen over. Het geheel schenkt zulk een voldoening, dat het mogelijk zal zijn, dat de kerkgangers later nog even aan de grote kerk moeten wennen. Allen die aan de noodkerk op enigerlei wijze hebben medegewerkt, kunnen er van overtuigd zijn dat de opzet bijzonder geslaagd is. In deze diensten werd voor het eerst gecollecteerd met doorgeefzakjes, wat het collecteren een vlotter verloop geeft en als een vooruitgang mag worden gezien.

IJssport

Uitslag Nationale Hardrijderij, uitgeschreven door de IJsclub "Door Eendracht Vooruit" alhier om prijzen van ƒ 100,- ƒ 50,- ƒ 25,- en ƒ 10,-. 1e D. Langerak te Giessendam; 2e C. de Jong Bz. te Meerkerk, 3e C. Alblas te Groot-Ammers; 4e A. Post te Waddinxveen. Aantal deelnemers 22. De baan werd bezocht door een kleine 500 personen.

Bericht van 10 Maart 1955

Collecte Noodkerk

De eerste collecte in en ten behoeve van aflossing noodkerk bracht ruim ƒ 321,- op.

Nieuwsbrief

Nieuwe leden

We heten weer enkele nieuwe leden van harte welkom. De volgende personen hebben zich aangemeld bij onze vereniging: Hannie van Noord-Van Dijk (Tricht) en Jan Holl in Mijdrecht, die het lidmaatschap voor zijn verjaardag kreeg, en Bertram Lever uit Meerkerk.
Overleden is dhr. Jan Kon. Zijn vrouw Truus Kon-Domburg continueert het lidmaatschap.
Mevr. Van Dijk-De Jong is ook overleden. Haar dochter mevr. Noord-Van Dijk (zie hierboven) heeft het lidmaatschap overgenomen. Aartje van Genderen-De Groot is in november overleden.
Eventuele mutaties kunt u doorgeven aan arievanderzouwen@hetnet.nl

Algemene Ledenvergadering op woensdag 4 maart 2020

Wat: Algemene ledenvergadering
Wie: Alle leden
Na de pauze een foto- en filmpresentatie door Herman Molenaar
Wanneer: Woensdag 4 maart om 19.30 uur
Waar: Historium in Lexmond
Leden ontvangen van te voren de stukken voor de algemene ledenvergadering

Lezing op woensdag 8 april 2020

Wat: Lezing over oorlogsgraven
Wie: Peter Raatgever van de Oorlogsgravenstichting
Wanneer: Woensdag 8 april om 20.00 uur
Waar: Historium in Lexmond
Voor alle lezingen geldt: de toegang voor leden is gratis. Niet-leden betalen € 2,50.
In aansluiting op de lezing wordt een excursie gehouden naar onder meer de Grebbeberg. De datum en de inhoud van het programma worden nog bekendgemaakt.

Coopmarkt op zaterdag 9 mei in Hei- en Boeicop

De dag vóór Moederdag is traditioneel de dag van de Coopmarkt rond de kerk in Hei- en Boeicop. Onze vereniging is daar ook aanwezig met een kraam. U bent van harte welkom.

Familiedrukwerk

Onze vereniging beschikt inmiddels over een uitgebreide verzameling familiedrukwerk. De overlijdensberichten zijn weer bijgewerkt. Deze collectie bestaat uit 45 aanzeggingskaarten, 239 rouwkaarten en 93 dankbetuigingskaarten. In totaal bevat de verzameling 377 overlijdensberichten. Deze familieberichten zijn keurig in zuurvrij plastic hoezen opgeborgen in ordners en geïndexeerd. Als u in het Historium bent, bekijk deze verzameling eens. Het is de moeite waard!

Een deel van de collectie

Vaak wordt na het overlijden van mensen, deze kaarten door de nabestaanden weggegooid. Beschikt u ook over overlijdensberichten of geboorte-, huwelijks-, jubileumkaarten, schroom dan niet om deze te schenken aan de vereniging. U weet dat ze daar voor altijd netjes bewaard worden.

Een stoel van naam

Eerder maakten we al melding van de actie: 'een stoel van naam'. Leden van onze vereniging kunnen een stoel adopteren, waarop dan een fraai messing plaatje met hun naam wordt bevestigd. U heeft de keuze uit twee mogelijkheden. Een plaatje op de nieuw aangeschafte stoelen kost 40 euro. Voor een naamplaat op een van de fraaie oude raadszetels van Ameide moet 70 euro worden neergeteld. Veel mensen hebben een naamplaatje laten maken. U kunt die zien in ons Historium. Met een naamplaatje onderstreept u de band met de vereniging en ondersteunt u de vereniging in haar werkzaamheden voor het behoud van het lokale culturele erfgoed. Als u aan onze sponsoractie wilt meedoen, meldt u dan aan bij een van de bestuursleden. Velen gingen u al voor!

Wapenbord Lexmond gerestaureerd

Het oude gemeentewapen van Lexmond prijkt weer in al zijn glorie aan de wand van het Historium. Het wapenbord is prachtig gerestaureerd door Arie Weeda die dat werk geheel belangeloos heeft uitgevoerd. Weeda uit Tienhoven heeft inmiddels een naam opgebouwd in het restaureren van culturele erfstukken. Zo was hij betrokken bij het opknappen van de grafsteen van Maarten Harpertsz. Tromp in Delft. De vereniging wil Weeda hartelijk bedanken voor zijn mooie bijdrage.

Met vriendelijke groet,
Peter Kleppe, bestuurslid

Ontvangen van diverse personen

Piet de Bree, Lexmond
- Foto uit 1910 van de familie Oosterling voor de Gouden Leeuw in Lexmond

Stef de Ridder, Lexmond
- Kwartetspel Vijfheerenlanden

Mieneke de Jong
- Enkele foto's
- VVV-brochure *De Vijfheerenlanden in beeld*

Uit de nalatenschap van W. Miedema - van Dieren
- Drie boekjes, verspreid door de RAF in WOII: *De Wervelwind, De maand van de Groote Ommekeer* en *Die andere Seite.*
- idem *Moffenspiegel*
- Oude foto
- Exemplaar van de *Volkischer Beobachter*, 10 oktober 1941
- Bevrijdingsnummer *O.Z.O* 1940-1945

Wout Burggraaf, Meerkerk
-Boek: *'t Scherp van de pen- Spotprenten uit de Tweede Wereldoorlog.*
- *Wij en de vrijheid*, drs. A.H. Paape
- Oorlogs- en bevrijdingsliedjes, Holten
- *Trouw*, heruitgave alle Trouwnummers uit de Tweede Wereldorlog

Arie Bassa, Hei- en Boeicop
- Programmaboekjes van de Verlichte Proeverijenroute Vijfheerenlanden

Arie Versluis, Asperen
- Enkele foto's
- Rouwkaarten

G. de Jong, Hei- en Boeicop
- Medaille *'Wat ook val, trouw staat pal'*, Antwerpen december 1832 met inscriptie *G. de With*.

Inhoudsopgave

Van het bestuur.....2
Buurtschap Kortenhoeven.....3-14
Boek over oorlogsjaren in Heicop.....15
Bescheiden weg voor bescheiden man...16-17
Van sloot- naar kraanwater (slot).....18-25
Uit de krant van 65 jaar geleden.....26-29
Nieuwsbrief VHLHB.....30-31
Ontvangen van.....31

© Overname van artikelen of gedeelte daarvan voor publicatie-doeleinden, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteur en/of redactie. Onder voorwaarden van duidelijke bronvermelding en toezending van een exemplaar aan auteur en redactie. Druk: BLADNL.NL

Woensdag 4 maart 2020,19.30 uur: Algemene ledenvergadering in het Historium met film- en fotopresentatie door Herman Molenaar.

Herkomst illustraties

Voorpagina	Boerderij Kortenhoeven	Peter Veen
	Bevroren fontein	Ronnie Hendriks
	Straatnaambord	Ronnie Hendriks
Pagina 3	Kaart 'De Crimpenre Waardt', Abel de Vries	Venduehuis der Notarissen
Pagina 4	Overzicht bezittingen	Peter Veen/Hendrickx
	Hoogtekaart AHN.nl	
Pagina 5	Kaart uiterwaarden	Nationaal Archief
Pagina 6	Overzicht eigendommen	Peter Veen/Kadaster Apeldoorn
Pagina 9-14	Boerderijen aan Kortenhoevendijk	Peter Veen
Pagina 16	Burgemeester Visserweg in 1975 en portret	Archief Zederik
Pagina 17	Burgemeester Visserweg in 2019 en bord	Ronnie Hendriks
Pagina 18	Tekening De Laak	Oasen
Pagina 19-25	Diverse foto's	Walter van Zijderveld
Pagina 21 en 23	Luchtfoto 's	Oud Archief Lexmond
Pagina 27	Vuurwerk	1Limburg
Pagina 29	Noodkerk	M. de Jong †
Pagina 30	Familieberichten	Stef de Ridder
Pagina 31	Arie Weeda met wapenbord	Arie van der Zouwen

Kopij voor het volgende nummer kan tot 15 april 2020 worden ingeleverd.